

CAPITVLVM VICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Exercitium 1

1. _____ et lupus _____ [= sine causā] ad eundem rīvum vēnērunt.
2. Quattuor equī currum Sōlis _____; nec facile est equōs Sōlis _____.
3. Achillēs corpus Hectoris post _____ suum trāxit.
4. Rōmulus prīma _____ Rōmāna aedificāvit et frātrem _____.
5. Moenia, quae Rōmulus _____, nōn alta, sed _____ erant.
6. Quīntus _____ dē Rōmulō et Remō iam audīvit.
7. Nunc fābulam dē _____ ferōcī quod hominēs vīvōs _____ audīre cupit.
8. Tāle mōnstrum _____ [= ferōx] Quīntum nōn terrēbit, neque enim is puer _____ est.
9. In Crētā _____ [= tempore antīquō] vīvēbat _____ mōnstrum, nōmine Mīnōtaurus, cui corpus virī, sed caput _____ erat.
10. _____ [= plūrēs quam duo] adulēscētēs virginēsque Athēniēnsēs _____ [= omnī annō] ad Mīnōtaurum mittēbantur.
11. Labyrinthus est magnum _____, unde nēmō potest exīre, quamquam iānua _____.
12. Daedalus complūrēs rēs _____ [< mīrārī] effēcerat praeter labyrinthum.

Exercitium 2

1. Quid Quīntus Syram sibi nārrāre iubet? ...
2. Quid fēcit Achillēs? ...
3. Quis prīmōs mūrōs Rōmānōs aedificāvit? ...
4. Quem Rōmulus interfēcit?
5. Cūr Quīntus fābulam dē Rōmulō audire nōn vult? ...
6. Quālem fābulam Quīntus audīre cupit? ...
7. Quām fābulam Syra puerō nārrat? ...
8. Quāle mōnstrum erat Mīnōtaurus? ...
9. Ubi illud mōnstrum habitābat? ...
10. Quid est labyrinthus? ...
11. Clausane erat iānua labyrinthi? ...
12. Quis illum labyrinthum aedificāverat? ...
13. Unde veniēbant hominēs quōs edēbat Mīnōtaurus? ...
14. Quālia vēla gerēbat nāvis eōrum? ...

Lēctiō secunda (versūs 42–88)

Exercitium 3

1. Iūlia: “Manē h_____ apud nōs, pater! Nōlī h_____ abīre!”
2. Iūlius: “Crās necesse erit mē h_____ Rōmam proficīscī, sed brevī h_____ ad vōs redībō.”
3. Iūlia: “Quārē rūrsus Rōmam ībis? Necesse nōn est totiēs ill_____ īre nec tot diēs ill_____ manēre.”
4. Iūlius: “Rōmae vīvere mē nōn dēlectat; itaque post paucōs diēs ill_____ discēdam atque h_____ revertar.”
5. Iūlia: “Quod dōnum mihi ill_____ afferēs?”

*Cap. XXV**Lēctiō I*

aedificāre
aedificiūm
agnus
complūrēs
currus
fābula
forte
humilis
interficere
mīrābilis
moenia
mōnstrum
ōlim
patēre
quotannīs
regere
saevus
taurus
terribilis
timidus
trahere
vorāre

Lēctiō II

(ubi?)	hīc	illīc
(unde?)	hīnc	illīnc
(quō?)	hīc	illīc

auxilium
brevi
civis
constituere
cupidus
exitus
expugnatiō
filum
glōria
mora
mors
necāre
occidere
parātus
pollicēri
rēx

Exercitium 4

1. Mīnōs, _____ Crētae, Athēnās expugnāverat.
2. Post _____ urbis rēx et pecūniā et hominēs postulāvit.
3. Itaque quotannīs complūrēs Athēniēnsēs ad _____ certam mittēbantur.
4. Mīnōs enim et pecūniae et sanguinis _____ erat.
5. Thēseus, vir _____ cupidus, Mīnōtaurum _____ [= interficere] atque _____ suōs servāre _____ .
6. Thēseus, qui gladium gerēbat, ad pugnam _____ erat.
7. Ariadna Thēseō _____ longum dedit; ita filia rēgis eī _____ tulit.
8. Thēseus: “_____ [= mox] hūc redibō, nec posteā tē relinquam, Ariadna: hoc tibi _____ [= prōmittō].”
9. Tum Thēseus sine _____ [= continuō] labyrinthum intrāvit atque Mīnōtaurum _____ [= necāvit/interfēcit].
10. Posteā filum Ariadnae secūtus _____ labyrinthī facile repperit.

Exercitium 5

1. Cūr Athēniēnsēs in Crētam mittēbantur? ...
2. Cūr Mīnōs Athēniēnsibus inimīcus erat? ...
3. Ubi Thēseus vivēbat? ...
4. Quam bēstiam Thēseus iam necāverat? ...
5. Quid Thēseus tum agere cōstituit? ...
6. Sōlusne Thēseus in Crētam profectus est? ...
7. Quō rēx Minōs Thēseum dūcī iussit? ...
8. Quae fuit Ariadna? ...
9. Cūr ea Thēseum servāre cōstituit? ...
10. Quōmodo Ariadna Thēseō auxilium tulit? ...
11. Quid Thēseus Ariadnae prōmisit? ...
12. Quid fēcit Thēseus in labyrinthō? ...
13. Quōmodo exitum labyrinthī repperit? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 89–144)***Exercitium 6**

-re -minī
[1] -āre -āminī
[2] -ēre -ēminī
[3] -ere -imini
[4] -ire -īminī

1. Iūlius: “Nōlō sōlus ambulāre. Comit _____ mē, Syre et Lēander! Opper _____ mē ante portam!”
2. Lȳdia: “Nōlī mē dēserere, Mēde! Hoc mihi pollic _____ !”
3. Mēdus: “Proficīsc _____ mēcum, Lȳdia! Comit _____ mē in Graeciam!”
4. Mēdus: “Nāvem solvite, nautae! Intu _____ caelum! Proficīsc _____ !”
5. Dāvus: “Sequ _____ mē in cubiculum tuum, Mārce!”
6. Dux: “Laet _____ , mīlitēs! Hostēs fugiunt. Sequ _____ eōs, sed brevī hūc revert _____ !”
7. Lȳdia: “Nōlī deōs Rōmānōs verērī, Mēde! Únum sōlum Deum ver _____ ! Eius auxilium opper _____ !”

Exercitium 7

cōspectus
dēscendere
dēserere
ibi
lītus
maerēre

1. Post _____ [> necāre] Mīnōtauri Thēseus nāvem _____ atque cum Ariadnā profectus est.
2. Naxī Thēseus Ariadnam _____ [= reliquit].
3. Prīmō Ariadna amīcum in _____ quaeſīvit.
4. Deinde in altum _____ ascendit, unde _____ nāvem Thēsei procul in marī vidit.

5. Postquam nāvis ē _____ eius abiit, Ariadna dē saxō in litus _____.
6. _____ [= illic] puella misera capillum et vestem scindēbat, sicut agunt hominēs quī _____.
7. Post mortem Aegeī Thēseus multōs annōs Athēnās _____.
8. Hīc Syra finem _____ facit.
9. Syra virum improbum amāvit, neque tamen illius viri _____ potest.

nārrātiō
nex
oblivisci
prōspicere
regere
saxum
(nāvem) solvere

Exercitium 8

Exempla: Fābulās nārrāre mē dēlectat = Nārrātiō fābulārum mē dēlectat.
Vir quī pecūniām cupit = vir pecūniāe cupidus.

acc./gen.

1. Difficile fuit urb_____ expugnāre: Expugnātiō urb_____ difficilis fuit.
2. Vocābul_____ Latīn_____ dēclīnārē dēbēmus: Dēclīnātiō vocābul_____ Latīn_____ facilis nōn est.
3. Thēseus patri_____ amābat atque glōri_____ cupiēbat: ille vir patri_____ amāns atque glōri_____ cupidus in Crētam profectus est.
4. Thēseus mort_____ nōn timēbat. Sine timōre mort_____ labyrinthum intrāvit.
5. Thēseus ob amōrem patri_____ atque glōri_____ cupiditatē Mīnōtaur_____ necāvit.
6. Post necem Mīnōtaur_____ Thēseus in patriam revertit.
7. Magister Mārc_____ nōn laudat: in epistulā eius nūlla laus Mārc_____ est.

Exercitium 9

1. Quid Thēseus cīvibus suis ostendit? ...
2. Num Thēseus sōlus ē Crētā profectus est? ...
3. Ubi Ariadnam relīquit Thēseus? ...
4. Ubi amīcum suum Ariadna quaesivit? ...
5. Quid puella ē saxō prōspiciēns vīdit? ...
6. Quid facere solent hominēs qui maerent? ...
7. Cūr Syra virīs nōn crēdit? ...
8. Quō Thēseus Nāxō profectus est? ...
9. Unde Aegeus rēx in mare prōspiciēbat? ...
10. Cūr Aegeus filium suum mortuum esse arbitrābatur? ...
11. Quid tum fēcit Aegeus? ...
12. Quod mare ab Aegeō rēge appellātum est? ...
13. Ubi situm est mare Aegaeum? ...
14. Quis rēx Athēniēnsium factus est post Aegeum? ...

Lēctiō grammatica (versūs 145–154)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: Dominus servum sē comitārī iubet: “Comitāre mē, serve!”
Dominus servōs sē comitārī iubet: “Comitāminī mē, servī!”

imperātīvus verbi
dēpōnēntis
[1] -ā|re -ā|minī
[2] -ē|re -ē|minī
[3] -|ere -|iminī
[4] -ī|re -ī|minī

1. Comitā|rī īfinītīvus verbī dēpōnēntis est. Comitā|re nōn est īfinītīvus, sed _____ verbī dēpōnēntis.
2. Comitā|re est _____ singulāris; comitā|minī imperātīvus _____ est.
3. īfinītīvus: cōnārī; imperātīvus: sing. cōn_____, plūr. cōn_____.
4. īfinītīvus: verērī; imperātīvus: sing. ver_____, plūr. ver_____.
5. īfinītīvus: loquī; imperātīvus: sing. loqu_____, plūr. loqu_____.
6. īfinītīvus: partīrī; imperātīvus: sing. part_____, plūr. part_____.

a-dē-scendere
cōn-spiciō -iunt

iaciō -iunt
in-cipiō -iunt
inter-ficiō -iunt

celer -eris -ere
equus celer (m)
nāvis celeris (f)
pilum celere (n)

audāx
carcer
celer
cōnficere
cōsequī
cōsilium
cōnsūmere
effugere
fuga
haud
invenire
iuvāre
paene
persequī
quisquam
quoniam
reliquus
vērum

Exercitium 11

1. *accēdere, ac _____ isse*
2. *cōnscendere, cōn_____ isse*
3. *cōspicere, cōn_____ isse, cōn_____ um esse*
4. *cōnstituere, cōn_____ isse, cōn_____ um esse*
5. *dēserere, dē_____ isse, dē_____ um esse*
6. *gerere, _____ isse, _____ um esse*
7. *iacere, _____ isse, _____ um esse*
8. *incipere, _____ isse, _____ um esse*
9. *interficere, inter_____ isse, inter_____ um esse*
10. *iubēre, _____ isse, _____ um esse*
11. *oblīvisci, ob_____ um esse*
12. *occīdere, oc_____ isse, oc_____ um esse*
13. *petere, _____ isse, _____ um esse*
14. *proficīsci, pro_____ um esse*
15. *quaerere, _____ isse, _____ um esse*
16. *reddere, red_____ isse, red_____ um esse*
17. *regere, _____ isse, _____ um esse*
18. *relinquere, re_____ isse, re_____ um esse*
19. *reperiēre, _____ isse, _____ um esse*
20. *sequī, _____ um esse*
21. *trahere, _____ isse, _____ um esse*

Cap. XXVI

Lēctiō I

CAPITVLVM VICESIMVM SEXTVM

Lēctiō prima (versūs 1–31)

Exercitium 1

1. Asinus nōn tam cel_____ est quam equus.
2. Aquila est avis magna et cel_____.
3. Nūllus deus tam cel_____ est quam Mercurius.
4. Fuga cel_____ hostēs perterritōs servāvit.
5. Ventus cel_____ et subitus mare turbāvit.
6. Nihil tam cel_____ est quam fulgor.

Exercitium 2

1. Rēx Mīnōs Thēseum fugientem _____ est.
2. Nāvis Mīnōis nōn tam _____ fuit quam Thēsei.
3. Itaque rēx Thēseum _____ nōn potuit.
4. Daedalus, quī filum _____ et Ariadnae dederat, ā rēge in labyrinthum inclūsus est sīcūt in _____.
5. Hīc Syra, quae _____ [= nōn] paulum temporis iam _____ in nārrandō, finem facere vult.
6. _____ [= sed] Quīntus, quī magnam fābulae partem iam audīvit, partem _____ quoque audīre cupit.
7. Syra igitur dē _____ Daedalī et Īcarī nārrat.
8. Daedalus exitum labyrinthi _____ [= reperiēre] nōn potuit, neque _____ [= et nēmō] eum _____ [= eī auxilium tulit].
9. _____ igitur aliā viā exīre nōn potuit, vir _____ [= audēns] per āera _____ cōstituit.
10. Hoc _____ adhūc ab Īcarō ignōrābātur.
11. Puer fessus ‘sē _____ [= prope] mortuum esse’ dīxit.

Exercitium 3

1. Cūr rēx Thēseum fugientem cōsequī nōn potuit? ...
2. Quō Mīnōs Daedalum inclūdī iussit? ...
3. Quid Daedalus cōnfēcerat et Ariadnae dederat? ...
4. Quis cum Daedalō in labyrinthum inclūsus est? ...
5. Cūr Syra hīc fīnem facere vult? ...
6. Quā viā Daedalus effugere cōnstituit? ...
7. Cūr Īcarus labyrinthum ‘carcerem’ appellāvit? ...
8. Quārē fessus erat Īcarus? ...
9. Multumne cibi iīs reliquum erat? ...
10. Quōrum auxilium Īcarus opperiēbatur? ...

Lēctiō secunda (versūs 32–82)

Exercitium 4

1. Nautae parātī sunt ad nāvig_____.
2. Syra finem nārr_____ facit quia fessa est nārr_____.
3. Puer autem cupidus est aud_____ neque parātus ad dorm_____.
4. Stilus necessārius est ad scrib_____.
5. Sextus industrius est in scrib_____ et in leg_____ et in comput_____ ; is enim cupidus disc_____ est.
6. Puerī scribēre discunt scrib_____ ; ars scrib_____ haud facilis est.
7. Capitulum xvi est dē marī et dē nāvig_____.
8. Iūlia dēlectātur in hortō ambul_____ et flōrēs aspici_____.
9. Mēdus cōnsilium ā dominō fugi_____ excōgitāverat.
10. Daedalus filium, quī vol_____ studiōsus erat, artem vol_____ docuit.
11. Paulum satis est ad beatē viv_____.
12. Quōmodo loquī discimus? Loquī discimus aliōs loquentēs aud_____ et imit_____.

Exercitium 5

1. Qui in carcere inclūsus est nōn est _____.
2. Avis _____ montēs et flūmina volāre potest.
3. Aquila circum labyrinthum in magnum _____ volābat.
4. Daedalus cōnsilium fugae iam _____ : ālās facere cōnstituerat atque ē labyrinthō _____.
5. Ālās cōnficere _____ difficile est, sed Daedalus ālās _____ [= māximās] cōnfēcit ex _____ , quās cērā in lacertis _____.
6. Ille _____ [= certē] deus nōn erat, sed tamen arte suā ipsam _____ mūtare poterat.
7. “Opus iam _____ est” inquit Daedalus, “Ecce exemplum _____ meae novissimum. Iam avēs in volandō _____ possumus.”
8. Puer, etsī _____ erat volandī, sē suprā humum _____ nōn potuit.
9. Pater filium ālās _____ movēre docuit _____ [= sicut] avis.
10. Tum filium sīc monuit: “Nōlī volāre in _____ āere prope mare neque in _____ āere prope sōlem, nam _____ sōlis cēram _____ ac pennās _____ poterit. _____ estō!”
11. _____ est pars bracchiī superior.

Lēctiō II

-nd um -ī -ō
[1] -andum -ī -ō
[2] -endum -ī -ō
[3] -endum -ī -ō
[4] -iendum -ī -ō

nārrāre
ad nārrandum
... nārrandī
(in/dē) nārrandō

ars
cautus
deorsum
ēvolāre
excōgitāre
figere
ignis
imitārī
īnfimus
ingēns
lacertus
levāre
liber
mollire
nātūra
opus
orbis
penna
perficere
quidem
studiōsus
summus
sūrsum
tamquam
trāns
ūrere

Exercitium 6

1. Quid Daedalus excōgitāverat? ...
2. Quae via sōla iīs patēbat ad fugiendum? ...
3. Quid Daedalus suprā sē vīdit? ...
4. Quae animālia nātūrā volāre possunt? ...
5. Cūr homō volāre nōn potest? ...
6. Quās rēs mīrabilēs Daedalus iam cōnfēcerat? ...
7. Quōmodo Daedalus ālās cōnfēcit? ...
8. Ubi fixae sunt ālāe? ...
9. Cūr Īcarus nōn statim volāre potuit? ...
10. Quid Daedalus filium suum docuit? ...
11. Ubi pater Īcarum volāre iussit? ...
12. Cūr eī nōn licēbat in summum caelum ascendere? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 83–145)***Exercitium 7**

Exempla: Thēseus, postquam ē Crētā profectus est, Naxum vēnit
= Thēseus ē Crētā profectus Naxum vēnit.

Quīntus, quī cultrum medicī verēbātur, oculōs clausit
= Quīntus cultrum medicī veritus oculōs clausit.

1. Mīnōs Thēseum _____ [= postquam Thēseum persecūtus est]
domum revertit.
2. Daedalus filium _____ [= postquam filium ūsculātus est] “Iam sequere mē!” inquit.
3. Ita _____ [= Postquam ita locūtus est] Daedalus cum filiō ēvolāvit.
4. Filum Ariadnae _____ [= Postquam filum Ariadnae secūtus est] Thēseus exitum labyrinthī repperit.
5. Tabellārius canem _____ [= quī canem verēbātur] intrāre nōluit.
6. Aegeus filium mortuum esse _____ [= quī filium mortuum esse arbitrābātur] in mare sē iēcit.

Exercitium 8

aberrāre
accidere
cāsus
dēspicere
causā (-ndī)
libertās
māximē
multitudō
orbis (terrārum)
paenīnsula
propinquus
quatere
revocāre
sīn
suspicere
temerārius
vērum (etiam)
vidēri

1. Peloponnēsus nōn īnsula, sed _____ est.
2. Daedalus et Īcarus ē labyrinthō ēvolantēs novā _____ gaudēbant ac _____ [= magnum numerum] īsulārum mīrabantur.
3. Īcarus _____ [= deorsum aspiciēns] paene tōtum _____ terrārum vidēre poterat, _____ [= sūrsum aspiciēns] sōlem lūcentem vīdit.
4. Puer _____ [= nimis audāx] in summum caelum ascendit.
5. Tum _____ [= factum est] id quod pater timuerat: sōl _____ [< prope] cēram mollivit et pennās ussit.
6. Puer, lacertōs nūdōs _____, in mare cecidit.
7. Haec fābula nōn sōlum dēlectandī, _____ [= sed] etiam monendī _____ nārrātūr.
8. Ex omnibus fābulis haec dē _____ [< cadere] Īcarī Quīntum _____ dēlectat.
9. Puer fessus Syram abeuntem nōn _____.
10. Rēs quae procul absunt parvae esse _____.
11. In somniō Quīntus volāre sibi _____ [= sē volāre putat].
12. Sī industrius es, multum discis, _____ [= sī autem] piger es, nihil discis.
13. Nōlī ā rēctā viā _____!

Exercitium 9

1. Quis fugam Daedalī et Īcarī animadvertisit? ...
2. Quid arbitratus est pāstor quī eōs volāre vīdit? ...
3. Cūr pater et filius nōn rēctā viā Athēnās volāvērunt? ...
4. Quid volantēs sub sē vīdērunt? ...
5. Quid est Peloponnēsus? ...
6. Quōmodo Peloponnēsus cum reliquā Graeciā coniungitur? ...
7. Quid est Corinthus? ...
8. Quārē Īcarus ad sōlem ascendit? ...
9. Quid tum puerō temerāriō accidit? ...
10. Quid appellātur id mare quō Īcarus cecidit? ...
11. In quā insulā inventum est corpus pueri? ...
12. Cūr Quīntus fessus nōn est fābulās audiendō? ...
13. Quārē nārrātūr haec fābula? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 146–162)**Lēctiō grammatica***Exercitium 10**Exempla: *Nāvigāre necesse est. Nautae nāvigāre cupiunt.**Nāvēs necessāriae sunt ad nāvigandū.**Nautae cupidī sunt nāvigandī.**Nautae pecūniām faciunt nāvigandō.*

1. *Nāvigāre* īfinītīvus est. *Nāvigandū* nōn īfinītīvus, sed _____ est.
2. *Nāvigandū* accūsātīvus gerundī est; *nāvigandī* est _____, *nāvigandō* _____ gerundī.
3. īfinītīvus: *vocāre*. Gerundium: accūsātīvus *voca*_____, genetīvus *voca*_____, ablātīvus *voca*_____.
4. īfinītīvus: *vidēre*. Gerundium: accūsātīvus *vide*_____, genetīvus *vide*_____, ablātīvus *vide*_____.
5. īfinītīvus: *legere*. Gerundium: accūsātīvus *leg*_____, genetīvus *leg*_____, ablātīvus *leg*_____.
6. īfinītīvus: *audīre*. Gerundium: accūsātīvus *audi*_____, genetīvus *audi*_____, ablātīvus *audi*_____.

gerundium

[1, 2] [3, 4]

acc. -ndum -endum

gen. -ndī -endī

abl. -ndō -endō

Exercitium 11

1. *accidere, ac*_____ *isse*
2. *capere, _____* *isse, _____* *um esse*
3. *cōsidere, cōn*_____ *isse*
4. *-ficere, -*_____ *isse, -*_____ *um esse*
5. *figere, _____* *isse, _____* *um esse*
6. *invenīre, in*_____ *isse, in*_____ *um esse*
7. *iungere, _____* *isse, _____* *um esse*
8. *iuvāre, _____* *isse, _____* *um esse*
9. *mergere, _____* *isse, _____* *um esse*
10. *movēre, _____* *isse, _____* *um esse*
11. *-spicere, -*_____ *isse, -*_____ *um esse*
12. *ūrere, _____* *isse, _____* *um esse*

*capiō -iunt**-ficiō -iunt**-spiciō -iunt*

*Cap. XXVII**Lēctiō I**ablātīvus īstrūmentī***CAPITVLVM VICESIMVM SEPTIMVM***Lēctiō prīma (versūs 1-49)***Exercitium 1**

Exempla: Quō īstrūmentō agricola metit? Falce metit.
Qui metit falce ūtitur.

1. Discipulus stil_____ in tabulā scribit.
2. Discipulus qui scribit stil_____ et tabul_____ ūtitur.
3. Miles gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ pugnat.
4. Miles pugnāns gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ ūtitur.
5. Qui in aliam terram it aut nāv_____ aut curr_____ aut equ_____ vehitur.
6. Avis volāns āl_____ ūtitur; homō ambulāns ūtitur ped_____.
7. In loquendō lingu_____ ūtimur, aur_____ ūtimur in audiendō.

Exercitium 2

ager
agere
agricola
amoenus
arāre
arātor
arātrum
cingere
colere
cōpia
crēscere
dēnique
falx
fertilis
frūgēs
frūmentum
īnstrūmentum
invehere
mātūrus
metere
negōtium
parum
pāscere
pecus
prae
regiō
rudis
sēmen
serere
spargere
ūti
ūva
-ve
vīnum
vītis

1. Hortus Iūlii _____ [= pulcher] agrīs _____.
2. Mēnse Augustō _____ metitur; deinde _____ arantur.
3. Vir cuius _____ est agrōs colere _____ dicitur.
4. Agricola qui _____ arātrō _____.
5. Arātrum est _____ quō agricola arat.
6. _____ [= qui arat] duōs bovēs, qui _____ trahunt, _____ [= ante] sē _____.
7. Agricola qui serit sēmen manū _____.
8. Novum frūmentum _____ ex parvīs _____.
9. Agricolae mēnse Augustō frūmentum _____ solent, quia eō mēnse frūmentum _____ est.
10. _____ est īstrūmentum quō frūmentum metitur.
11. Agricolae prīmū arant, deinde _____, _____ [= postrēmō] metunt: ita agricolae agrōs suōs _____.
12. Agri Iūlii, qui magnās _____ ferunt, _____ sunt.
13. In campīs qui nōn arantur ovēs, porcī, bovēs _____.
14. Facilius est _____ pāscere quam agrōs colere.
15. In Italiā _____ [= nōn satis] frūmentī metitur; itaque magna _____ frūmentī ex Āfricā in Italiām _____.
16. Aegyptiī bis ter_____ [= bis vel ter] in annō metunt.
17. Latium dicitur ea _____ in quā urbs Rōma sita est.
18. Antiquī Latinī hominēs _____ [= indocti] ac barbarī erant.
19. Vīneae sunt agrī qui _____ ferunt.
20. _____ efficitur ex frūgībus vītium, quae _____ dīcuntur.

Exercitium 3

1. Quid Iūlius post meridiem facere solet? ...
2. Quid crēscit in agrīs qui hortum cingunt? ...
3. Quō mēnse metitur frūmentum? ...
4. Quid est agricolae negōtium? ...
5. Quid est arātrum?
6. Quae bēstiae arātrum trahunt? ...
7. Quōmodo serit agricola? ...
8. Quō īstrūmentō ūtitur agricola qui metit? ...
9. Cuius pater est Sāturnus? ...
10. Quid fēcit Sāturnus postquam ē caelō pulsus est? ...
11. Cūr magna Italiae pars nōn arātur? ...

12. Quid est negōtium pāstōris? ...
13. Unde frūmentum Rōmam invehitur? ...
14. Cūr necesse est solum Āfricae rigāre? ...
15. Quotiēs in annō Aegyptiī metere possunt? ...

*Lēctiō secunda (versūs 50–114)***Exercitium 4**

Exempla: Pater filium surgere et stāre, tacēre et audīre iubet =
Pater filiō imperat ut surgat et stet, taceat et audiat.

1. Magister discipulōs cōnsidere et tacēre iubet = Magister discipulis imperat ut.....
2. Magister Mārcum surgere et respondēre iubet =
3. Domina ancillam intrāre iubet =
4. Gubernātor nautās aquam haurīre iubet =
5. Dominus servōs industriē labōrāre iubet =
6. Iūlius iānitōrem vigilāre et domum bene cūstōdīre iubet =.....
7. Dux mīlites oppidum hostium oppugnāre iubet =
8. Iūlius servum medicum arcessere iubet =
9. Medicus Quīntum ōs aperīre et linguam ostendere iubet =
10. Medicus Iūlium bracchium puerī tenēre iubet =
11. Iūlius servōs cōsistere et manēre iubet =

Lēctiō II

[1]	-et	-ent
[2, 3, 4,]	-at	-ant
[1]	-āre	
	-et	-ent
[2]	-ēre	
	-eat	-eant
[3]	-ere	
	-at	-ant
[4]	-īre	
	-iat	-iant

Exercitum 5

1. Iūlius _____ [= vīllam cum agrīs] habet sub monte Albānō.
2. Multī dominī Rōmānī, quī ipsī in agrīs nōn _____, _____ [= opus] agricolārum indignum esse _____ [= putant].
3. Iūlius in praediō suō _____ [= sub urbe sitō] nōn labōrat, sed _____.
4. Itaque sē _____ agricolīs bēatum esse _____ [= exīstimat].
5. Rōmae Iūlius multa negōtia _____ [< urbs] cūrāre dēbet, neque ullum _____ eī est.
6. Post meridiem dominus _____ [= circum] agrōs et vīneās ambulat.
7. Nōn urbs, sed _____ amoenum et quiētum Iūlium dēlectat.
8. _____ est agricola quī aliēnōs agrōs _____ dominō colit.
9. _____ colōnus DCCC sēstertiōs Iūliō dēbet.
10. Iūlius colōnō imperat _____ mercēdem solvat: "Solve mercēdem, quam iam saepe _____ tē [= à tē] poposci!"
11. Colōnus pauperrimus, quī _____ nummum _____ possidet, sē ad pedēs dominī _____; miser colōnus dominum _____ ut patientiam habeat.
12. Iūlius: "Vir _____ sum, sed hic finis est patientiae meae!"
13. Colōnus: "Nōlī mē ab uxōre gravidā _____! Per omnēs deōs tē örō."
14. Iūlius _____ colōnī movētur: colōnō imperat ut uxōrem _____ cūret ac mercēdem intrā _____ [xxx] diem solvat.
15. _____ īfantūm multū temporis magnamque _____ postulat.
16. Bona māter īfantēs suōs nōn _____, sed bene cūrat.

abs
cūra
cēnsēre
circā
colōnus
existimāre
gravida
labor
labōrāre
nē... quidem
neglegere
ōrāre
ōtium
patiēns
patientia
prae
praedium
precēs
prō
prōicere
quīdam
quiēscere
rapere
rūs
suburbānus
trīcēsimus
urbānus
ut

Exercitum 6

1. Ubi ambulat Iūlius? ...
2. Quālēs sunt vīllae quibus lacus Albānus cingitur? ...
3. In quā Italiae regiōne plūrimae sunt vīllae? ...
4. Quōs Iūlius ambulāns aspicit in agrīs? ...
5. Cūr Iūlius sē prae agricolīs bēatum esse cēset? ...

6. Quid est colōnus? ...
7. Om̄nēsne colōnī mercēdem ad diem solvērunt? ...
8. Quot sēstertiōs quīdam colōnus Iūliō dēbet? ...
9. Quid Iūlius illī colōnō imperat? ...
10. Quid colōnus Iūlium ūrat? ...
11. Cūr colōnus mercēdem statim solvere nōn potest? ...
12. Quot liberī illī colōnō sunt? ...
13. Cūr uxor colōnī liberōs cūrāre nōn potest? ...
14. Quid Iūlius colōnum monet? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 115–180)***Exercitium 7***Exempla:*

[1]

-em -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

[2, 3, 4]

-am -āmus
-ās -ātis
-at -ant
sim sīmus
sīs sītis
sit sint

Dominus servum monet ut industrius sit: ut labōret nēve quiēscat: "Moneō tē ut industrius sīs: ut labōrēs nēve quiēscās!" Servus: "Opus nōn est mē monēre ut industrius sīm: ut labōrem nēve quiēscam."

Dominus servōs monet ut industriī sīnt: ut labōrent nēve quiēscant:

"Moneō vōs ut industriī sītis: ut labōrētis nēve quiēscātis." Servī: "Opus nōn est nōs monēre ut industriī sīmus: ut labōrēmus nēve quiēscāmus."

1. Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv____ : "Imperō tibi ut mercēdem solv____!"
2. Iūlius: "Hīs litterīs magister mē monet ut mercēdem solv____."
3. Dux mīlitēs monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ : "Moneō vōs ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____!"
4. Miles fortissimus: "Audīte, amīcī: dux nos monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____."
5. Iūlius ad amīcum absentem scribit: "Tē örō ut ad mē scrib____ aut ipse veni____. Cūrā ut vale____ et mē am____!"
6. Iūlia: "Māter semper mē monet ut cauta s____, nec umquam monet vōs, puerī, ut cauti s____."
7. Mārcus: "Māter tē monet ut cauta s____ quia tū cauta nōn es; nōs vērō cauti sumus: itaque opus nōn est nōs monēre ut cauti s____."

Exercitium 8*Exempla:*

[1]

-er -ēmur
-ēris -ēminī
-ētūr -ēntur

[2, 3, 4]

-ar -āmur
-āris -āminī
-ātūr -āntur

Dominus imperat ut servus verberētur et inclūdātur (= Dominus servum

verberārī et inclūdī iubet). Servus: "Cūr imperās ut ego verberer et inclūdar?" (= "Cūr mē verberārī et inclūdī iubēs?") Dominus: "Mē rīdēs!

Itaque imperō ut verberēris et inclūdāris!" (= "Itaque tē verberārī et inclūdī iubeō!")

Dominus imperat ut servī verberentur et inclūdāntur (= D. servōs verberārī et inclūdī iubet). Servī: "Cūr imperās ut nōs verberēmur et inclūdāmur?"

(= "Cūr nōs verberārī et inclūdī iubēs?") Dominus: "Mē rīdētis! Itaque imperō ut verberēminī et inclūdāminī!" (= "Itaque vōs verberārī et inclūdī iubeō!")

1. Dominus imperat ut servus voc____ et interrog____ (= Dominus servum voc____ et interrog____ iubet).
2. Iūlius imperat ut pāstor prehend____ et tene____ (= Iūlius pāstōrem prehend____ et ten____ iubet).
3. Colōnus: "Cūrā ut ovēs tuae ab agrīs prohibe____!"
4. Dux nūntium monet ut cautē ex castrīs ēgredi____ et ūret ut sine morā sibi auxilium mitt____.

5. Dux: "Cavē nē vide _____ nēve audi _____ ab hostibus!"
6. Māter fīlium monet ut bene lav_____ : "Cūrā ut bene lav_____, Mārce, nēve sordidīs manibus proficīsc_____!"
7. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut ego bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficīsc_____."
8. Māter fīliōs monet ut bene lav_____ : "Cūrāte ut bene lav_____, fīliī, nēve sordidīs manibus proficīsc_____."
9. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut nōs bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficīsc_____."

Exercitium 9

1. Iūlius agricolās interrogat dē rēbus _____ [< rūs].
2. _____ sōlis efficit ut vīnum bonum fiat.
3. Nihil vīneīs magis _____ quam sōl et calor, neque _____ [= ūlla rēs] iīs magis _____ quam imber et _____.
4. Solum nōn ūmidum, sed _____ est.
5. _____ est magnus numerus bēstiārum quae simul pāscuntur.
6. Pāstor cūrat _____ ovēs ē grege aberrent _____ à lupō rapiantur.
7. Servus qui officium suum neglegit _____ [= improbus] est.
8. Pāstor ovēs, quae frūmentum _____ [↔ mātūrum] carpere volunt, ab agrīs _____ dēbet.
9. Canis cavet _____ ūlla ovis ē grege aberret.
10. Iūlius, quamquam sevērus exīstimat, tamen _____ nōn est.

calor
frigus
grex
immātūrus
inhūmānus
nē
nēquam
nēve
nocēre
prōdesse
prohibēre
quidquam
rūsticus
siccus

Exercitium 10

1. Dē quībus rēbus Iūlius agricolās interrogat? ...
2. Cūr agricola cēset vīnum bonum futūrum esse? ...
3. Quid vīneīs māximē prōdest? ...
4. Quid Iūlius agricolās monet? ...
5. Cūr agrī Iūlii arte rigāri nōn possunt? ...
6. Quid est officium pāstōris? ...
7. Cūr ovis nigra ē grege aberrāvit? ...
8. Quōmodo servāta est ovis? ...
9. Quid Iūlius dē illō pāstōre exīstimat? ...
10. Cūr necesse nōn est pāstōrem arcessere? ...
11. Quid pāstor dominum ūrat? ...
12. Quid Iūlius duōbus agricolīs imperat?
13. Quid faciunt ovēs dum pāstor ita tenētur? ...
14. Agricolae hoc videntēs quid agunt? ...
15. Tūne Iūlium dominum sevērum esse cēnsēs? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 181–235)**Lēctiō grammatica***Exercitium 11**

Āctīvum

1. *Intrat* est tempus praeſēns; *intret* quoque tempus _____ est.
2. *Intra|t* est indicātīvus praeſentis; *intr|et* nōn indicātīvus, sed _____ praeſentis est.
3. *Tace|t, claud|it, dormi|t* est indicātīvus praeſentis; *tace|at, claud|at, dormi|at* _____ est.
4. Coniūntīvus praeſentis: persōna tertia: [1] -et, -ent, [2, 3, 4] -at, -ant; persōna secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna prima: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.

indicātīvus et
coniūntīvus
coniūntīvus
praeſentis

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
āct. sing. plür.				
[1] -e m -ē mus	5. Pers. 1 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
-ē s -ē tis	6. Pers. 2 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
-e t -e nt	7. Pers. 3 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
[2, 3, 4]-a m -ā mus	8. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
-ā s -ā tis	9. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
-a t -a nt	10. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
	11. Coniunctivus praesentis verbī esse: singulāris: pers. 1 <i>sim</i> , 2 <i>s</i> _____, 3 <i>s</i> _____, plūralis: pers. 1 <i>s</i> _____, 2 <i>s</i> _____, 3 <i>s</i> _____.			
	Passīvum			
	12. <i>Amā tur</i> est indicātivus praesentis passīvī; <i>am ētur</i> _____ praesentis passīvī est.			
	13. <i>Tenē tur</i> , <i>scrib it</i> ur, <i>pūni tur</i> est indicātivus praesentis passīvī; <i>tene ātur</i> , <i>scrib ātur</i> , <i>pūni ātur</i> _____ est.			
	14. Coniunctivus praesentis passīvī: persōna tertia: [1] -ētur, -entur, [2, 3, 4] -ātur, -antur; persōna secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.			
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
pass. sing. plür.				
[1] -e r -ē mur	15. Pers. 1 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
-ē ris -ē mini	16. Pers. 2 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
-ē tur -e ntur	17. Pers. 3 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
[2, 3, 4]-a r -ā mur	18. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
-ā ris -ā mini	19. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
-ā tur -a ntur	20. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
	Exercitium 12			
	1. <i>crēscere</i> , _____ isse.			
	2. <i>dēsinere</i> , <i>dē</i> _____ isse.			
	3. <i>neglegere</i> , _____ isse, _____ um esse.			
	4. <i>poscere</i> , _____ isse.			
	5. <i>prōdesse</i> , _____ isse.			
	6. <i>quiēscere</i> , _____ isse.			
	7. <i>rapere</i> , _____ isse, _____ um esse.			
	8. <i>spargere</i> , _____ isse, _____ um esse.			
prō-sum -sumus -sunt -sim -sis -sit... rapiō -iunt				
	Cap. XXVIII			
	Lēctiō I			
	Exercitium 1			
	<i>Exemplum</i> : vīgintī annīs post = vīcēsimō annō post.			
	20. vīcēsimus -a -um	80. octōgēsimus	500. quīngentēsimus	
	30. trīcēsimus	90. nōnāgēsimus	600. sescentēsimus	
	40. quadrāgēsimus	100. centēsimus	700. septingentēsimus	
	50. quīnquāgēsimus	200. ducentēsimus	800. octingentēsimus	
	60. sexāgēsimus	300. trecentēsimus	900. nōngentēsimus	
	70. septuāgēsimus	400. quadrīngentēsimus	1000. mīllēsimus	
	1. _____ [xxx] annīs post = _____ annō post.			
	2. _____ [XL] annīs post = _____ annō post.			
	3. _____ [L] annīs post = _____ annō post.			
	4. _____ [LX] annīs post = _____ annō post.			
	5. _____ [LXX] annīs post = _____ annō post.			
	6. _____ [LXXX] annīs post = _____ annō post.			

7. _____ [XC] annīs post = _____ annō post.
 8. _____ [C] annīs post = _____ annō post.
 9. _____ [CC] annīs post = _____ annō post.
 10. _____ [CCC] annīs post = _____ annō post.
 11. _____ [CCCC] annīs post = _____ annō post.
 12. _____ [D] annīs post = _____ annō post
 13. _____ [DC] annīs post = _____ annō post.
 14. _____ [DCC] annīs post = _____ annō post.
 15. _____ [DCCC] annīs post = _____ annō post.
 16. _____ [CM] annīs post = _____ annō post.
 17. _____ [M] annīs post = _____ annō post.

Exercitium 2

1. _____ angustum Siciliam ab Italia ē _____ [= dīvidit].
 2. Tempestātē māximā necesse fuit mercēs ē nāve _____.
 3. _____ Mēdī verbīs Lȳdiae turbātus est.
 4. Mēdus: “ _____ deus an homō est iste dominus tuus, cui ventī _____ [= pārēre] videntur?”
 5. Iēsūs Christus _____ est in oppidō Bethlehem; _____ [= illūc] vēnērunt rēgēs ex oriente, quī īfantem _____ [= sīcut] deum _____.
 6. Magna _____ hominū Chrīstum docentem sequēbātur.
 7. Ex _____ [= tōtā] Iūdaēa hominēs aegrī, quī _____ dē factīs eius mīrabilibus audiverant, ad Chrīstum conveniēbant.
 8. Deus, quī semper vivit, nōn _____, sed _____ est.
 9. Hominēs, quī _____ ac _____, mortālēs sunt.
 10. _____ est qui vidēre nōn potest, _____ qui audīre nōn potest, _____ qui loquī nōn potest, _____ qui ambulāre nōn potest.
 11. Mēdus manū _____ et _____ [= parvum librum] Lȳdiae _____.
 12. Matthaeus facta et _____ Chrīstī _____ [= nārrat].

adōrāre
animus
apprehendere
caecus
claudus
dictum
disiungere
ēicere
eō
extendere
fāma
fretum
immortālis
libellus
memorāre
morī
mortālis
mūtus
nāscī
nātus
oboedire
surdus
turba
ūniversus
utrum
velut

Exercitium 3

1. Quō nāvigatorū Mēdus et Lȳdia? ...
 2. Estne mare adhūc turbidū? ...
 3. Ubi est fretum Siculum? ...
 4. Quā dē causā gaudent nautae? ...
 5. Cūr nōn gaudet mercātor? ...
 6. Dē quibus rēbus cōgitat Mēdus? ...
 7. Cūr Lȳdia Mēdum aegrōtāre putat? ...
 8. Ubi nātus est Chrīstus? ...
 9. Ubi sita est Iūdaea? ...
 10. Qui Chrīstum parvulum adōrāvērunt? ...
 11. Cūr hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant? ...
 12. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...

<p><i>Lēctiō II</i></p> <p>-ret -rent -rētur -rentur [1] -āret -ārent -ārētur -ārentur [2] -ēret -ērent -ērētur -ērentur [3] -eret -erent -erētur -erentur [4] -īret -īrent -īrētur -īrentur esset essent</p> <p>anima cessāre cōstāre ēvolvere habērī Inferī mundus nāvicula per potestās prīnceps rēgnāre rogāre salvus suscitāre versārī vigilia</p>	<p><i>Lēctiō secunda (versūs 56–108)</i></p> <p>Exercitium 4</p> <p><i>Exempla:</i></p> <p>Dominus servō imperāvit ut tacē<u>ret</u> et audī<u>ret</u>, tum eum monuit ut labōrā<u>ret</u> nēve quiēscē<u>ret</u>: ut industrius <u>es</u>set.</p> <p>Dominus servīs imperāvit ut tacē<u>rent</u> et audī<u>rent</u>, tum eōs monuit ut labōrā<u>rent</u> nēve quiēscē<u>rent</u>: ut industriū <u>ess</u>ent.</p> <p>Dominus imperāvit ut servus improbus vocā<u>retur</u>, prehenderē<u>etur</u>, tenērē<u>etur</u>, pūnīrē<u>etur</u>.</p> <p>Dominus imperāvit ut servi improbi vocā<u>rentur</u>, prehenderē<u>rentur</u>, tenē<u>rentur</u>, pūnī<u>rentur</u>.</p> <p>1. Iēsūs virō claudō imperāvit ut surg_____ et ambul_____. 2. Medicus Quintō imperāvit ut ōs aper_____ et linguam ostend_____. 3. Dux mīlītēs monuit ut fortiter pugn_____ nēve hostēs tim_____. 4. Mīnōs postulāvit ut Athēniēnsēs ad Mīnōtaurum mitt_____. 5. Ariadna Thēseum monuit ut cav_____ nē ā mōnstrō occid_____. 6. Thēseus Ariadnam rogāvit ut sē ante iānuam opper_____. 7. Mīnōs imperāvit ut Daedalus in labyrinthum inclūd_____. 8. Daedalus filium suum monuit ut cautus es_____ in volandō. 9. Chrīstus efficere poterat ut hominēs caeci vid_____, surdī aud_____, mūtī loqu_____, atque ut aegrī sānī es_____.</p> <p>Exercitium 5</p> <p>1. Mēdus Lȳdiam _____ [= ōrat] ut aliquid sibi legat. 2. Lȳdia librum _____ [= aperit] et legit dē Iaīrō, _____ Iūdaeōrum, cuius filiam mortuam Iēsūs _____ [= excitāvit]. 3. Mēdus: “ _____ deōs immortālēs! Deus tuus māximam _____ habēre vidētūr!” 4. Trēs dīi ūniversum _____ inter sē dīvisisse dīcuntur. 5. Iuppiter deus māximus _____ [= exīstīmātur]. 6. Plūtō _____ [= rēx est] apud _____, ubi _____ mortuōrum velut umbrae _____ dīcuntur. 7. Quārtā _____ noctis discipulī, qui in _____ [= parvā nāvē] erant, Iēsum super mare ambulantem vīdērunt. 8. Discipulis turbātīs Chrīstus “ _____ estōte!” ait. 9. Incipiēns mergī Petrus clāmāvit: “Domine, _____ mē fac!” 10. Paulō post ventus _____.</p> <p>Exercitium 6</p> <p>1. Cūr Mēdus Lȳdiae libellum reddit neque ipse legit? ... 2. Quid Iēsūs virō claudō imperāvit? ... 3. Quid Iaīrus rogāvit Iēsum? ... 4. Quid fēcit Iēsūs in domō Iaīrī? ... 5. Potestne Iuppiter hominēs mortuōs suscitāre? ... 6. Qui dīi mundum inter sē dīvīsērunt? ... 7. Quis deus rēx maris est? ... 8. Quis apud Inferōs rēgnat? ... 9. Quōmodo Iēsūs ad nāviculam discipulōrum vēnit? ... 10. Cūr turbātī sunt qui in nāviculā erant? ... 11. Quid Iēsūs Petrum facere iussit? ... 12. Num Petrus mersus est? ... 13. Quid dīxērunt discipulī postquam Iēsūs in nāviculam ascendit? ...</p>
---	--

*Lectiō tertia (versūs 109–189)***Exercitium 7***Exempla:*

Māter fīliam monuit ut cavēret nē in fluvium caderet ac mergerētur; nec vērō opus erat monēre fīliōs ut cavērent nē in fluvium caderent ac mergerentur.
 Fīlia: "Māter mē monuit ut cavērem nē in fluvium caderem ac mergerer; sed cūr nōn monuit vōs, pueri, ut cavēretis nē in fluvium caderetis ac mergerēminī?"

Fīlii: "Māter tē monuit ut cavērēs nē in fluvium caderēs ac mergerēris, quia cauta nōn es; nec vērō opus erat nōs monēre ut cavērēmus nē in fluvium caderēmus ac mergerēmur."

1. Mēdus: "Dominus ā mē postulābat ut semper industrius es_____."
2. Lȳdia: "Amīcae meae mē ȳrabant ut Rōmae sēcum manē_____, sed tū mihi persuāsistī ut tēcum venī_____."
3. Mēdus: "Gaudeō quod amīcae tuae tibi persuādēre nōn potuērunt ut Rōmae manē_____ nēve mēcum venī_____."
4. Iūlius: "Nōnne vōs monueram, filii, nē arborem ascend_____?"
5. Quintus: "Certē nōs monuerās ut cautī es_____ nēve arborem ascend_____ , sed Mārcus mihi persuāsit ut arborem ascend_____."
6. Iūlius: "Quōmodo Mārcus tibi persuādēre potuit ut arborem ascend_____ , sī ego tē monueram ut cautus es_____ nēve id fac_____?"
7. Lȳdia: "Laetāminī, nautae! Christus cūrāvit ut vōs salvī es_____ atque ē māximō perīculō servā_____."
8. Nauta: "Fortasse Christus cūrāvit ut tū servā_____ , at certē Neptūnus cūrāvit ut ego servā_____!"
9. Lȳdia: "Chrīstus cūrāvit ut nōs omnēs servā_____."

Exercitium 8*Exempla:*

Quārē Mēdus Rōmam venit? Rōmam venit, ut amīcam suam videat [= ...quia amīcam suam vidēre vult].

Quārē Mēdus fugit? Mēdus fugit, nē serviat [= ...quia servīre nōn vult].

Quārē Mēdus Rōmam vēnit? Rōmam vēnit, ut amīcam suam vidēret [= ...quia amīcam suam vidēre volēbat].

Quārē Mēdus fūgit? Mēdus fūgit, nē servīret [= ...quia servīre nōlēbat].

1. Magister calamum prōmit, _____ scrib_____ [= quia scribere vult].
2. Mercātōrēs mercēs vēndunt, _____ pecūniām faci_____ [= quia pecūniām facere volunt].
3. Pāstor umbrām petit, _____ in sōle ambul_____ [= quia in sōle ambulāre nōn vult].
4. Hominēs vestīmenta gerunt, _____ frīg_____ [= quia frīgēre nōlunt].
5. Ariadna Thēseō filum dedit, _____ eum serv_____ [= quia eum servāre volēbat].
6. Daedalus ālās cōfēcit, _____ ē labyrinthō ēvol_____ [= quia ē labyrinthō ēvolāre volēbat].
7. Lȳdia oculōs clausit, _____ fulgura vid_____ [= quia fulgura vidēre nōlēbat].
8. Multī hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant, _____ ab eō sān_____ [= quia ab eō sānārī volēbant]

Lectiō III

[1, 2, 4]

-rem	-rēmus
-rēs	-rētis
-ret	-rent

[3]

-erēm	-erēmus
-erēs	-erētis
-erēt	-erent

[1, 2, 4]

-rer	-rēmur
-rēris	-rēminī
-rētur	-rentur

[3]

-erer	-erēmur
-erēris	-erēminī
-erētur	-rentur
essem	essēmus
essēs	essētis
esset	essent

*coniunctīvus post
ut, nē fināle
(< finis : id quod
petitur)*

admīrārī
 attentus
 eundi
 impendēre
 mālle mālō māvult
 pecūlium
 periculōsus
 periculum
 perire
 persuādere
 pervenīre
 potius
 praedō
 salvāre
 servīre
 spērāre
 tranquillitās
 tūtus
 vītare
 vorāgō

Exercitium 9

- Discipulī ad Iēsum accessērunt dīcentēs: "Domine, _____ [= salvōs fac] nōs! _____!"
- Iēsū ventis imperāvit et facta est _____ [< tranquillus] magna.
- Nōn sōlum tempestātēs, sed multa alia _____ nautīs _____.
- _____ maritimī nāvēs persequuntur ut mercēs rapiant.
- Nūllum mare _____ est à praedōnibus.
- Scylla dicitur saxum _____ [< periculum] quō nāvēs franguntur.
- _____ est lōcus quō nāvēs flūctibus vorantur.
- Difficile est omnia maris pericula _____.
- Mēdus _____ sē salvum in Graeciam perventūrum esse.
- Is enim in Graeciā liber vivere _____ quam in Italiā dominō sevērō _____; itaque cupidus est in Graeciam _____ [< īre].
- Gubernātor dīcit 'sē morī _____ quam servīre': "Ego morī _____ quam servīre."
- Intrā sex vel _____ octō diēs amīcī nostrī in Graeciam _____.
- Haud facile fuit Lȳdiae _____ ut Rōmā profic̄serētur.
- Gubernātor pulchritūdinem ānulī _____ [= mīrātur].
- Discipulus _____ est quī studiōsē audit.
- _____ est pecūnia domīni quae servō datur.

Exercitium 10

- Quem gubernātor putat potestātem maris habēre? ...
- Iamne nāvis extrā periculum est? ...
- Quārē praedōnēs maritimī nāvēs persequuntur? ...
- Quae pericula in fretō Siculō nautīs impendent? ...
- Cūr Mēdus in Graeciā vivere māvult quam in Italiā? ...
- Cui dominō Mēdus serviēbat? ...
- Quid dominus Rōmānus à Mēdō postulābat? ...
- Quārē Mēdus ē villā dominī Rōmam fūgit? ...
- Quōmodo Mēdus Lȳdiae persuāsit ut sēcum venīret? ...
- Quid Lȳdia gubernātōrī ostendit? ...
- Cūr gubernātor Mēdum ānulum ēmisse mīrātur? ...
- Cūr Mēdus rubet neque respondet? ...

*Lēctiō grammatica**Lēctiō grammatica (versūs 190–232)***Exercitium 11**

Āctīvum

coniūctīvus imperfēctī

āct.

sing.	plūr.
[1,2,4] -re m	-rē mus
-rē s	-rē tis
-rē t	-rē nt
[3]	-ere m -erē mus
	-erē s -erē tis
	-ere t -ere nt

- Amā|bat* est indicātīvus imperfectī; *amā|ret* nōn indicātīvus, sed _____ imperfectī est.
- Tacē|bat, legē|bat, dormi|ēbat* est indicātīvus imperfectī: *tacē|ret, leg|eret, dormi|ret* _____ est.
- Coniūctīvus imperfectī: singulāris: pers. 1 -rem, 2 -_____, 3 -_____; plūrālis: 1 -_____, 2 -_____, 3 -_____.

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
5. Pers. 2 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
6. Pers. 3 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
7. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
8. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
9. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____

10. Coniunctivus imperfecti verbī esse: singulāris: pers. 1 *essem*, 2 *es*_____,
3. *es*_____ ; plūralis: pers. 1 *es*_____, 2 *es*_____, 3 *es*_____ .

Passīvum

11. *Amā|bātur* est indicātivus imperfecti passīvī; *amā|rētur* _____
imperfecti passīvī est.
12. *Tenē|bātur, leg|ēbātur, pūni|ēbātur* est indicātivus imperfecti passīvī;
tenē|rētur, leg|erētur, pūni|rētur _____
_____ est.
13. Coniunctivus imperfecti passīvī: singulāris: pers. 1 -*rer*, 2 -_____,
3 -_____; plūralis: pers. 1 -_____, 2 -_____, 3 -_____.

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 2 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 3 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
17. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
18. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
19. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____

Exercitium 12

1. *discere*, _____ *isse*
2. *dīvidere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *ēicere*, *ē*_____ *isse*, *ē*_____ *um esse*
4. *mori*, _____ *um esse*
5. *nāscī*, _____ *um esse*
6. *persuādēre*, *per*_____ *isse*
7. *prōmēre*, _____ *isse*, _____ *um esse*
8. *surgere*, _____ *isse*
9. *vīvere*, _____ *isse*

pass.

	sing.	plūr.
[1,2]	- <i>re r</i>	- <i>rē mur</i>
[4]	- <i>rē ris</i>	- <i>rē minī</i>
	- <i>rē tur</i>	- <i>re ntur</i>

[3]	- <i>ere r</i>	- <i>erē mur</i>
	- <i>erē ris</i>	- <i>erē minī</i>
	- <i>erē tur</i>	- <i>ere ntur</i>

CAPITVLVM VNDETRICESIMVM*Lēctiō prima (versūs 1–59)***Exercitium 1**

Exempla: Vir turbātus exclāmat: “Quid faciam? Quid spērem?”
Vir turbātus nescit quid faciat aut quid spēret.

1. Mercātor queritur: “Quid faci_____? Quōmodo uxōrem et liberōs al_____?
Quōmodo nōs vīv_____ sine pecūniā?”
2. Mēdus sē interrogat: “Quid Lȳdiae responde_____? Utrum vērum dīc_____
an tace_____? Quōmodo mē excūs_____?”
3. Mēdus nescit quid Lȳdiae responde_____.
4. Ariadna: “Quid nunc ag_____? Nesciō quō mē vert_____. Unde auxilium
pet_____. Quem deum invoc_____?”
5. Icarus: “Inclūsi sumus, pater. Quid faci_____? Quōmodo exitum
inveni_____? Ā quō auxilium pet_____?”
6. Lȳdia: “Utrum Rōmae mane_____ an proficisci_____? Utrum rīde_____ an
plōr_____?” Lȳdia sē interrogat utrum rīde_____ an plōr_____.

Cap. XXIX*Lēctiō I*

coniunctivus
dubitativus (<dubitare>)

Exercitium 2

1. Multae nāvēs mersae in _____ maris iacent.
2. Nautae, quamquam _____ [= haud paucī] in marī pereunt, ā
nāvigandō nōn _____.
3. Mercātōrēs perīcula maris adīre nōlunt, sed domī _____.

adicere
aestimāre
afficere
āmittere

dēterrē
dīvitiae
fēlix
frūstrā
fundus
iactūra
laetitia
lucrum
maestus
mīrus
nōnnūlli
nostrum
perturbāre
precārī
querī
remanēre
spēs
trīstitia
vestrum
vīta

4. Nōn decet mercēs plūris _____ quam vītam nautārum.
5. Mercēs vēndendō mercātor magnum _____ sē factūrum esse spērābat, sed ea _____ iam periit, postquam mercēs ēiectae sunt.
6. Mercātor sic _____ : "Heu, mē miserum! Omnes mercēs meās _____!"
7. Gubernātor: "Hominēs _____ sumus quod adhūc vīvimus: nēmō _____ [= ē nōbīs] _____ āmīsit."
8. Ita nauta mercātōrem _____ [= trīstem] cōnsolārī cōnātur, sed _____.
9. _____ [< iacere] mercium mercātor māximās _____ [< dīves] āmīsit.
10. Mercātor: "Nēmō _____ [= ē vōbīs] assem āmīsit. _____ nōn est vōs laetārī."
11. _____ [< laetus] nautārum mercātōrem nōn _____, neque _____ [< trīstis] mercātōris nautās afficit.
12. Vir _____ [= valdē turbātus] deōs _____ [= ḥorat] ut mercēs sibi reddant.
13. Adverbium ad verbum _____ [= additur].

Exercitium 3

1. Ubi sunt eae nāvēs quae in mare mersae sunt? ...
2. Cūr mercātōrēs domī remanēre solent? ...
3. Quōmodo lucrum faciunt mercātōrēs? ...
4. Quid mercātor Ōstiā proficiscēns spērābat? ...
5. Quōmodo mercātor iam pauper factus est? ...
6. Quā dē causā queritur mercātor? ...
7. Quōs mercātor alere dēbet? ...
8. Quōmodo gubernātor mercātōrem cōnsolātur? ...
9. Quem accūsat mercātor? ...
10. Cūr nautae sē fēlicēs esse cēnsent? ...
11. Quid mercātor deōs precātur? ...
12. Quid sē interrogat miser mercātor? ...

Lēctiō II

*coniūctīvus post
ut cōsecūtīvum
(< cōn-sequī)*

Lēctiō secunda (versūs 60–126)

Exercitium 4

Exempla: Nēmō tam stultus est ut haec nōn intellegat.

Infāns ita vägit ut māter excitētur.

Tanta erat potestās rēgis ut omnēs eum metuerent.

1. Sōl tam clārus est ut omnēs terrās lūce suā illūstr_____.
2. Mārcus tam piger est ut nihil disc_____.
3. Sextus tam industrius est ut cotīdiē laud_____ ā magistrō.
4. Mārcus ita sē laudat ut pater ei nōn crēd_____.
5. Canis tantus ac tam ferōx est ut omnēs eum time_____.
6. Mārcus tam sordidus erat ut pater eum vix cognōsc_____.
7. Orpheus tantā arte canēbat ut ferae ad eum accēd_____.
8. Arīōn tam pulchrē canēbat ut alter Orpheus appellā_____.
9. Tantus erat numerus hostium ut Rōmāni in castrīs remanē_____.
10. Magna tempestās facta est, ita ut nāvis operī_____ flūctibus.

Exercitium 5

1. Orpheus omnibus _____ est: nēmō tam _____ est ut eum ignōret.
2. Ariōn quoque fidicen _____ [= multīs nōtus] fuit.
3. Mēdō Ariōn _____ est [= Mēdus Arīonem nōn nōvit].
4. Tam pulchrē canēbat Orpheus ut fluvī _____ [= celerrimī] cōnsisterent, nē _____ eius turbārent.
5. Ariōn nautās precātus est ut sibi _____ : "Nōlīte mē necāre! _____ mihi [= sinite mē] in patriam revertī!"
6. Nautae precibus eius ita _____ sunt ut manūs ab eō _____ .
7. Antequam in mare _____ , Ariōn _____ cēpit et in _____ [= altā] puppī stāns _____ cecinit.
8. Delphīnus, quī cantū _____ erat, Arīonem natantem _____ eumque in _____ suō sedentem vēxit et in litus Graeciae _____ .
9. _____ [= illinc] Ariōn _____ [= statim] Corinthum iit.
10. Rēx Arīonem _____ [= tamquam] virum _____ [< fallere] cūstodīrī iussit.
11. Dum rēx nautās interrogat, Ariōn _____ [= subitō] iis _____ .
12. Tum nautae _____ suum _____ sunt [= fassī sunt].
13. Haec est fābula dē mīrābilī _____ Arīonis.
14. Nōli _____ ! Spēs est, dum anima est.

abstinēre
allicere
appārēre
cantus
carmen
celsus
cōfitērī
dēsilire
dēspērāre
dorsum
expōnere
fallāx
fidēs
ignārus
ignōtus
inde
maleficium
nōbilis
nōtus
parcere
permittere
permovēre
prōtinus
quasi
rapidus
repente
salūs
subīre

Exercitium 6

1. Quid Orpheus cantū suō efficiēbat? ...
2. Quārē Orpheus ad Īferōs dēscendit? ...
3. Quam fābulam nārrat gubernātor? ...
4. Cūr nautae Arīoni invidēbant? ...
5. Quid Ariōn nautās precātus est? ...
6. Quid nautae Arīoni imperāvērunt? ...
7. Quid fēcit Ariōn antequam in mare dēsiluit? ...
8. Quōmodo servātus est Ariōn? ...
9. Cui Ariōn dē salūte suā nārrāvit? ...
10. Num rēx Periander Arīoni crēdidit? ...
11. Quid rēx nautās interrogāvit? ...
12. Vērumne iī respondērunt? ...
13. Cūr nautae maleficium suum confessī sunt? ...
14. Quid nōs monet haec fābula? ...

*Lēctiō tertia (versūs 127–202)***Exercitium 7**

1. Cum Ariōn in patriam suam nāvig_____ magnāsque dīvitiās sēcum hab_____, nautae eum necāre cōnstituērunt.
2. Cum Ariadna nocte dorm_____, Thēseus eam dēseruit.
3. Aegeus, cum vēla ātra vid_____, in mare sē iēcit.
4. Cum īcarus sōlī appropinqu_____, pennae ustae sunt.
5. Ariadna, cum Thēseum abiisse intelleg_____, vestem scindēbat.
6. Aemilia virgō Iūlīum salūtāre nōlēbat, cum alium virum am_____[=quia alium virum amābat].
7. Lȳdia Rōmā proficīscēns et gaudēbat, cum amīcum sēcum hab_____, et trīstis erat, cum amīcās relinqu_____.
8. Cum nāvis flūctibus iact_____, nautae mercēs ēiēcērunt.
9. Perturbātī sunt discipulī, cum Iēsum super mare ambulantem vid_____.

Lēctiō III

coniūctīvus post
(1) cum *nārrātīvum*
(< nārrāre)

(2) cum *causāle*
(< causa)

10. Polycratēs, cum nimis fēlix es _____ et invidiam deōrum metu _____ , ānulum suum abiēcit.
11. Volāre nōn possum, cum ālās nōn hab_____ [= quia ālās nōn habeō].

Exercitium 8

Exempla: Iūlius: “Ubi est Mēdus? Rōmaene est?”

Iūlius interrogat/nescit ubi Mēdus sit: num Rōmae/Rōmaene sit.

Iūlius interrogāvit/nesciēbat ubi Mēdus esset: num Rōmae/Rōmaene esset.

1. Aemilia: “Cūr Iūlia plōrat?” Aemilia interrogat cūr Iūlia plōr_____ .
2. Mercātor: “Quis est Arīōn?” Mercātor nescit quis Arīōn _____ .
3. Medicus: “Doletne pēs?” Medicus interrogāvit num pēs dol_____ .
4. Syra: “Quid dīcīt medicus?” Syra interrogābat quid medicus dīc_____ .
5. Aemilia: “Medicus interrogat num pēs dol_____ .”
6. Magister Titum interrogat cūr librum nōn hab_____ .
7. Sextus: “Audi, Tite: Magister tē interrogat cūr librum nōn hab_____ .”
8. Mēdus Lȳdiam iam interrogāverat quis es_____ dominus eius.
9. Rēx nautās interrogāvit num sci_____ ubi es_____ Arīōn et quid fac_____ .
10. Syra dubitābat num Quīntus vīv_____ .

Exercitium 9

abicere
appropinquāre
beneficiū
dētrahere
dōnāre
fēlicitās
finire
fortūna
für
fūrtum
invidēre
invidia
nōnumquam
pretiōsus
rēmus
secāre
sēsē
suādēre
surripere
vēlōx

1. Lȳdia Mēdum _____ appellat, quia is nummōs domini _____ .
2. Mēdus _____ [< fūr] fēcit, ut Lȳdiae ānulum _____ [= daret].
3. Lȳdia ānulum dē digitō _____ , ut eum in mare _____ .
4. Tanta fuit _____ [< fēlīx] rēgis ut dī immortālēs eī _____ .
5. Polycratēs ānulum _____ [= magnī pretii] abiēcit, ut _____ deōrum ā _____ [= sē] āverteret.
6. Ānulus autem inventus est ā servō quī piscem _____ .
7. _____ [= haud rārō] vīta beāta morte miserrimā _____ .
8. Vir prūdēns bonam et malam _____ aequō animō fert.
9. Mēdus, quī nāvem _____ [= celerem] _____ [= propius venīre] videt, gubernātōrī _____ ut negōtium suum cūret.
10. Tum gubernātōr imperat ut nāvis _____ agātur.
11. Minōtaurum occīdere nōn maleficium, sed _____ fuit.

Exercitium 10

1. Quid Lȳdia Mēdum interrogāverat? ...
2. Quid nunc respondet Mēdus? ...
3. Quid Mēdus appellātur ā Lȳdiā? ...
4. Quōmodo Mēdus sē excūsat? ...
5. Quārē Mēdus fūrtum fēcit? ...
6. Cūr Lȳdia ānulum suum abicere vult? ...
7. Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit? ...
8. Ubi inventus est ānulus Polycratis? ...
9. Quōmodo mortuus est ille tyrrānus? ...
10. Quid nōs docet fortūna eius? ...
11. Cūr Mēdus gubernātōrem prōspicere iubet? ...
12. Cūr pallet gubernātōr? ...
13. Quōmodo nāvis celerrimē vehī potest? ...
14. Cūr altera nāvis celerius vehitur? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 203–218)***Exercitium 11**

1. *allicere, _____ isse, _____ um esse*
2. *āmittere, ā_____ isse, ā_____ um esse*
3. *canere, _____ isse*
4. *cōfītērī, cōn_____ um esse*
5. *crēdere, _____ isse*
6. *dēsilīre, dē_____ isse*
7. *ēripere, ē_____ isse, ē_____ um esse*
8. *lābi, _____ um esse*
9. *pōnere, _____ isse, _____ um esse*
10. *secāre, _____ isse, _____ um esse*
11. *suādēre, _____ isse*
12. *vehere, _____ isse, _____ um esse*

*Lēctiō grammatica**alliciō -iunt**ēripiō -iunt***CAPITVLVM TRICESIMVM***Lēctiō prīma (versūs 1–38)***Exercitium 1**

1. Vir prūdēns negōtia sua prūd_____ agit.
2. Agricola diligēns agrōs dīlig_____ colit.
3. Pāstor neglegēns ovēs suās negleg_____ cūrat.
4. Sextus nōn rārō, sed frequ_____ laudātur.
5. Homō cōstāns et patiēns dolōrēs cōst_____ ac pati_____ fert.

*Cap. XXX**Lēctiō I*

-ēns -entis
-enter (*adv*)
-āns -antis
-anter (*adv*)

Exercitium 2

1. _____ dīcitur cibus quī _____ hōrā decimā sūmitur.
2. Cornēlius et Orontēs, amīcī et _____ Iūlii, ab Aemiliā _____ [= accipiuntur], dum Iūlius in _____ lavātur.
3. Aemilia marītum suum _____ excūsat: “Iūlius tardē revertit ex agrīs, quod nimis _____ ambulāvit.”
4. Tum _____ [= dēnique] Iūlius intrat et amīcōs _____ iubet: “Salvēte, amīci!”
5. Cornēlius Iūlium prius _____ nōn potuit prae negōtiis urbānīs.
6. In villā suā dominus ōtiō _____ [= dēlectātur] atque post negōtia _____.
7. Iūlius, quī ipse in agrīs nōn labōrat, vītam rūsticam nōn _____, sed _____ esse exīstimat.
8. Quī ex longō _____ revertit, rēs novās _____ [< nūntius] potest.
9. Quī omnia negōtia sua bene cūrat homō _____ est.
10. Dux magnī exercitūs multīs mīlitibūs _____.
11. Qui īrātus est frontem _____.

balneum
cēna
circiter
contrahere
dēmum
diligēns
diū
fruī
hospes
iter
iūcundus
molestus
nūntiāre
praeesse
recipere
requiēscere
salvēre
tardus
visere

Exercitium 3

1. Quid agit Iūlius ex agrīs reversus? ...
2. Lavāturne Iūlius aquā frigidā tantum? ...
3. Qui adveniunt dum Iūlius vestem novam induit? ...
4. Qui sunt Cornēlius et Orontēs? ...
5. Fabia et Paula quae sunt? ...
6. Quārē hospitēs eā hōrā adveniunt? ...
7. Quis hospitēs advenientēs recipit? ...
8. Quōmodo Aemilia marītum suum tardum excūsat? ...

9. Quid Iūlius intrāns Cornēlium interrogat? ...
10. Quid respondet Cornēlius? ...
11. Quandō Orontēs ex itinere revertit? ...
12. Quid Iūlius audire cupit? ...
13. Num Iūlius ipse in agrīs labōrat? ...
14. Tūne vītam rūsticam molestam esse cēnsēs? ...
15. Utrum rūrī an in urbe vīvere māvis? ...

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 39–85)***Exercitium 4**

Exempla: Discipulus scribit id quod magister dictāvit.
 Discipulus scribēbat id quod magister dictāverat.
 Discipulus sribet id quod magister dictāverit.

~it	~ērunt
~erat	~erant
~erit	~erint

1. Dominus servum laudat quod industriē labōrāv_____.
2. Herī servus laudātus est quod industriē labōrāv_____.
3. Crās rūrsus laudābitur sī industriē labōrāv_____.
4. Dominus servōs laudat quod industriē labōrāv_____.
5. Herī servī laudātī sunt quod industriē labōrāv_____.
6. Crās rūrsus laudābuntur sī industriē labōrāv_____.

Exercitium 5

~erit	~erint
~us erit	~i erunt
~a	~ae
~um	~a

1. Cēnābimus, cum pīnum cocus cēnam parāv_____ et servī triclinium exōrnāv_____.
2. Cēnābimus, cum pīnum triclinium exōrnāt_____.
3. Puerī ūmidī erunt, sī per imbreū ambulāv_____.
4. Puellae plōrābunt, sī ā pueris pulsāt_____.
5. Cum Iūlius ūnam hōram dormīv_____, ambulābit, cum satis diū ambulāv_____, lavātum ibit.
6. Mīlītēs ā duce laudābuntur, sī fortiter pugnāv_____.
7. Pater gaudēbit, sī fīlius industrius fu_____ et ā magistrō laudāt_____.

accubāre
bīnī
bonum
cēnāre
cocus
convīva
convīvium
coquere
culina
ēligere
equidem
exōrnāre
famēs
īmus
minister
parāre
paulisper
prīdem
singulī
sitis
sternere

Exercitium 6

1. Rōmānī circiter hōrā decimā _____ [= cēnam sūmunt].
2. Sī quis nihil ēst nec bibit, _____ et _____ patitur.
3. Sine aquā _____ [= paulum temporis] vīvere possumus.
4. Orontēs: “_____ [= ego quidem] sine vīno vīvere nōn possum. Magnum _____ est vīnum.”
5. Ex malīs minimum _____ oportet.
6. _____ est locus ubi cibus _____ et cēna parātur.
7. Quī cibum coquit et cēnam _____ in culīnā, _____ dīcitur.
8. _____ vocantur servī qui cibum et vīnum in triclinium ferunt.
9. Ante _____ triclinium flōribus _____ [= ornātū] et vestis pretiōsa super lectōs _____.
10. In _____ sunt trēs lectī: lectus summus, medius, _____.
11. Quot _____ in singulīs lectīs _____? _____ aut _____.
12. Iūlius: “Cēnam iam _____ parātam esse oportuit!”

Exercitium 7

1. Utrum malum māius est, famēsne an sitis? ...
2. Quid Orontēs bibere māvult quam aquam? ...
3. Quārē hominēs edunt et bibunt? ...
4. Ubi coquitur cibus? ...

5. Cuius negōtium est cibum coquere? ...
6. Quot lectī et quot mēnsae sunt in tricliniō? ...
7. Quibus rēbus exōrnātur triclinium? ...
8. Num convīvae in sellīs sedentēs cēnānt? ...
9. Quot convīvae in singulis lectis accubant? ...
10. Quandō convīvae in triclinium intrābunt? ...
11. Quot sunt bis bīna? ...

ternī
triclinium

Lēctiō tertia (versūs 86–158)

Exercitium 8

1. Discipulus verberābitur, sī piger fu_____ : sī male computāv_____ , foedē scrips_____ atque in lūdō dormīv_____ .
2. Magister: “Tē verberābō, sī piger fu_____ ac dormīv_____ !”
3. Discipulus: “Quid mihi dabis, sī industrius fu_____ ? sī bene comutāv_____ , pulchrē scrips_____ nec in lūdō dormīv_____ ?”
4. Magister: “Nihil tibi dabō, sed laudābō tē, sī bene computāv_____ et pulchrē scrips_____ .”
5. Discipulī verberābuntur, sī pigrī fu_____ : sī male computāv_____ , foedē scrips_____ atque in lūdō dormīv_____ .
6. Magister: “Vōs verberābō, sī pigrī fu_____ ac dormīv_____ !”
7. Discipulī: “Quid nōbīs dabis, sī industriī fu_____ ? sī bene computāv_____ et pulchrē scrips_____ ?”
8. Magister: “Nihil vōbīs dabō, sed laudābō vōs, sī bene computāv_____ et pulchrē scrips_____ .”
9. Quīntus: “Quid tū faciēs, Mārce, sī ab aliō puerō pulsāt_____ ?”
10. Mārcus: “Sī ego ab aliō puerō pulsāt_____ , ipse eum puerum pulsābō.”
11. Quīntus: “Quid vōs faciētis, Mārce et Tite, sī ab aliīs puerīs pulsāt_____ ?”
12. Mārcus: “Sī ab aliīs puerīs pulsāt_____ , ipsī eōs pulsābimus.”

Lēctiō III

~erō ~erimus
~eris ~eritis
~erit ~erint

=us erit =ī erimus
=a eris =ae eritis
erit erunt

Exercitium 9

Exemplum: Discēdāmus! = Quīn discēdimus?

coniunctivus hortā-
tīvus (< hortāri)

1. “Quīn ambulāmus?” = “Ambul_____ !”
2. “Quīn gaudēmus?” = “Gaud_____ !”
3. “Quīn bibimus atque canimus?” = “Bib_____ atque can_____ !”
4. “Quīn pōcula exhaustīmus?” = “Pōcula exhaust_____ !”
5. “Quīn equōs cōscendimus ac proficīscimur?” = “Equōs cōscend_____ ac proficīscisc_____ !”

accumbere
acerbus
acūtus
appōnere
apportāre
argenteus
argentum
aspergere
carō
complēre
dulcis
exhaustīre
fundere
genus

Exercitium 10

1. Convīvae triclinium intrant atque in lectīs _____ .
2. In mēnsā sunt _____ et pōcula _____ (= ex _____ facta).
3. Ministri optimum cibum _____ .
4. Ōva, piscēs cum _____ , _____ porcī, varia _____ mālōrum convīvīs _____ .
5. Servus carnem secat cultrō _____ .
6. Orontēs, cum prīmum carnem _____ , salem _____ ; nec enim carō sine _____ Oronti _____ .
7. Rōmānī vīnum cum aquā _____ solent; Orontēs vērō vīnum _____ [= sine aquā] _____ [= bibit].
8. _____ est vir quī servus fuit et _____ [= liber factus] est.
9. _____ est quod apēs ex flōribus quaerunt.
10. Vīnum cum melle mixtum nōn _____ , sed _____ est.

glōriōsus
gustāre
holus
liberāre
libertīnus
mel
merus
mīscēre
placēre
pōtāre
prōferre
sāl
sānē
sententia
vās

11. Iūlius ministrum Falernum _____ et in pōcula _____ iubet.
12. Orontēs iam prīdem pōculum suum _____.
13. Iam pōcula Falernō _____ [= implentur].
14. Omnes sentiunt vīnum Falernum _____ [= certē] melius esse Albānō, nec quisquam _____ suam dīcere audet.
15. Qui dīvitiās suās ostendit et ipse sē laudat _____ est.

Exercitium 11

1. Utrum pretiōsius est, aurumne an argentum? ...
2. Num convīvae Iūlii ē vāsis aureis cēnant? ...
3. In quō lectō accumbit dominus convīviī? ...
4. Quid convīvis Iūlii appōnitur? ...
5. Quid est caput cēnae? ...
6. Quārē Orontēs salem carnī aspergit? ...
7. Quid ministri in pōcula fundunt? ...
8. Quid pōtāt Orontēs? ...
9. In quō lectō accubant libertīni? ...
10. Quid est Falernum? ...
11. Quōmodo Paula vīnum suum dulce facit? ...
12. Quid Iūlius Orontem interrogat? ...
13. Cūr Orontēs sententiam suam dīcere nōn vult? ...
14. Quid tum Iūlius prōferrī iubet? ...
15. Utrum vīnum convīvis magis placet? ...

Lēctiō grammatica

futūrum perfectum

āctīvum
sing. plūr.
1 ~er|ō ~eri|mūs
2 ~er|i|s ~er|i|tīs
3 ~er|i|t ~er|i|nt

Lēctiō grammatica (versūs 159–201)

Exercitium 12

Āctīvum

1. Laudā|bit tempus _____ est; laudāv|erit est tempus futūrum _____.
2. Futūrum perfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in ~erit, quod ad thema _____ adicitur, ut scrips|erit.
3. Futūrum perfectum: singulāris: pers. 1 ~erō, 2 ~_____, 3 ~_____; plūrālis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.
Sing. Plūr. Sing. Plūr.
4. Pers. 1 amāv_____ amāv_____ monu_____ monu_____
5. Pers. 2 amāv_____ amāv_____ monu_____ mou_____
6. Pers. 3 amāv_____ amāv_____ monu_____ monu_____
7. Pers. 1 dūx_____ dūx_____ audīv_____ audīv_____
8. Pers. 2 dūx_____ dūx_____ audīv_____ audīv_____
9. Pers. 3 dūx_____ dūx_____ audīv_____ audīv_____
10. Futūrum perfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 fu|erō, 2 fu_____, 3 fu_____, plūrālis: pers. 1 fu_____, 2 fu_____, 3 fu_____.

passīvum

sing. plūr.
≈us/a/um ≈i/ae/a
1 erō erimus
2 eris eritis
3 erit erunt

Passīvum

11. Laudā|bitur _____ passīvī est; laudāt|us erit est futūrum _____.
12. Futūrum perfectum passīvī cōstat ex _____ perfectī et tempore _____ verbī esse (erō, eris, erit...).
Sing. Plūr.
13. Pers. 1 vocātus _____ vocāt_____
14. Pers. 2 vocāt_____ vocāt_____
15. Pers. 3 vocāt_____ vocāt_____

Exercitium 13

1. coquere, _____ isse, _____ um esse
2. ēligere, _____ isse, _____ um esse
3. exhaustire, ex_____ isse, ex_____ um esse
4. fundere, _____ isse, _____ um esse
5. induere, _____ isse, _____ um esse
6. miscēre, _____ isse, _____ um esse
7. revertī, re_____ isse/re_____ um esse
8. sternere, _____ isse, _____ um esse
9. ūtī, _____ um esse

CAPITVLVM VNVM ET TRICESIMVM*Lēctiō prīma (versūs 1–58)***Exercitium 1**

1. In _____ dam urbe Asiae vivēbat rēx _____ dam.
2. _____ dam īnsula Graeca ab Īcarō appellāta esse dīcitur.
3. Graeci putant _____ dam īnsulam ab Īcarō appellātam esse.
4. Etiam mare _____ dam ab Īcarō appellātum est.
5. Īcarus _____ dam marī et _____ dam īnsulae nōmen dedit.
6. Syra oīlī virum _____ dam īfidum amāvit.
7. Polycratēs est nōmen _____ dam tyrannī, qui ā _____ dam amīcō suō monitus est ut rem pretiōsissimam abiceret.
8. Chrīstus in _____ dam oppidō Iūdaeae nātus est.
9. _____ dam mēnsēs ā _____ dam diis Rōmānis nōminantur.
10. _____ dam mēnsibus ā diis nōmina sunt.
11. Rōmānī _____ dam stēllās ‘errantēs’ appellant.
12. In _____ dam vocābulis cōsonantēs dēsunt, ut ā, ē, iī, eō.
13. _____ dam verba ‘dēpōnentia’ dīcuntur.
14. Nōmina _____ dam oppidōrum et _____ dam īnsulārum plūrālia sunt, ut Athēnae, Delphī, Pompēii, Capreae.

Exercitium 2

1. Cornēlius, cui mala _____ est, nōmen Mēdi oblītus est.
2. Homō _____ nihil magis _____ [= cupit] quam dīvitiās.
3. _____ ā rēge tāctum erat in aurum mūtābātur.
4. Hoc _____ [= dōnum] mīrābile eī dederat deus Bacchus.
5. Etiam cibus et _____ ā rēge tācta aurum fiēbat.
6. Iūlius _____ [↔ patiēns], quia plūra dē Mēdō cognōscere cupit, Orontem dē Midae auribus _____ nārrantem interpellat.
7. Mēdus, qui herī domō _____, _____ pecūniae sēcum _____.
8. _____ [= quam multum] pecūniae abstulit Mēdus? xc sēstertiōs.
9. Iūlius, quī frūstrā Mēdō _____ [= crēdēbat], ‘ūnum sibi servum _____ esse’ dīcit, ‘cēterōs omnēs _____ nec _____ suā dignōs?’
10. Posthāc Iūlius nūlli servō Graecō _____ [= fidet].
11. Dominus servum _____ [= quī adest] laudāre nōn vult.
12. _____ Mēdus pecūniā domini surripuit? Ob amōrem Lȳdiae.
13. _____ mīlētēs Rōmānī appāruērunt, hostēs fūgērunt.
14. Quī malā fortūnā afficitur _____ [↔ fēlix] est.

*Cap. XXXI**Lēctiō I*

quīdam quīdam
quendam quōsdam
cuiusdam quōrundam
cuidam quibusdam
quōdam quibusdam
quaedam quaedam
quandam quāsdam
cuiusdam quārundam
cuidam quibusdam
quādam quibusdam
quoddam quaedam
cuiusdam quōrundam
cuidam quibusdam
quōdam quibusdam

aliquantum

asinīnus

auferre

aufugere

avārus

cōfidere

fidere

fidēs

fidus

impatiēns

īnfēlix

īnfidus

memoria

mūnus

optāre

pōtiō

praeſēns

quamobrem

quantum

quidquid

simul atque

Exercitium 3

1. Dē quibus rēbus est sermō convīvārum? ...
2. Quid Iūlius hospitēs suōs interrogat? ...
3. Cūr paucās epistulās accipit Iūlius? ...
4. Quem Cornēlius in viā Latīnā vīdit? ...
5. Quām fābulam nārrat Orontēs? ...
6. Cūr Iūlius Orontem interpellat? ...
7. Quōmodo Midās rēs in aurum mūtāre poterat? ...
8. Quis rēgī hoc mūnus dederat? ...
9. Num Midās illō mūnere mīrabilī dēlectābātur? ...
10. Quid Bacchus rēgī suāsit? ...
11. Quid accidit cum rēx in flūmine lavārētur? ...
12. Quid Iūlius Mēdum fēcisse nārrat? ...
13. Omnesne servi Iūlii īfidī sunt? ...

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 59–131)***Exercitium 4**

tam ... quam
[tam valdē ... quam]
tantus ... quantus
[tam magnus ... quam]
tantum ... quantum
[tam multum ... quam]
tot ... quot
[tam multi ... quam]
tālis ... quālis
[tam (bonus/malus) ...
 quam]

Exempla: Bonus sermō mē tam dēlectat quam bonum vīnum.
Numerus hostium tantus erat quantus Rōmānōrum.
Cornēlius nōn tantum bībit quantum Orontēs.
Tot ancillae sunt quot servī: quot servī, tot ancillae.
Talis est filia quālis māter: quālis māter, tālis filia.

1. Pater filiam suam tam amat _____ māter.
2. Aemilia tot ānulōs habet _____ digitōs.
3. Villa Cornēlii nōn tanta est _____ Iūlii.
4. Iūlius tantum pecūniae prōmittit _____ Mēdus abstulit.
5. Tot sententiae sunt _____ hominēs: _____ hominēs, _____ sententiae.
6. _____ dux, tālēs mīlitēs.
7. _____ caelum stēllās, _____ habet tua Rōma puellās.

Exercitium 5

clēmēns
cōram
cruciāre
crūdēlis
crux
fugitivus
ideō
ignōscere
iniūria
iniūstus
iūs
iūstus
iuvēnis
latēre
lēx
nimius
ōdisse
poena
praeium
priusquam
retrahere

1. Facile est Rōmae _____ [= occultāri].
2. Iūlius magnum _____ dabit eī qui Mēdum ē fugā _____,
_____ [= antequam] Italiam relīquerit.
3. Servus _____ [< fugere] sevērē pūnītur: in _____ figitur vel
aliō modō _____; _____ [= ob eam rem] paucī servi aufugiunt.
4. Nōn sevērus, sed _____ est dominus qui servō improbō _____.
5. Dominus _____ est qui numquam sine causā servum pūnit.
6. _____ [↔ iūstus] est qui _____ facit.
7. Servī dominum iniūstum nōn amant, sed _____.
8. Nex hominis est _____ quod sevērē pūnītur, sed servum suum scelestum
_____ [= poenā capitī] afficere est _____ dominī Rōmānī.
9. Necesse est hominēs _____ [< scelus] sevērē pūnīre.
10. Solō, vir _____, qui Athēniēnsibus _____ scripsit, nūllam
_____ in parricīdās _____.
11. Pater _____ fuit Mānlius, qui filium _____ exercitū necārī iussit.
12. Iūlius servōs clāmāre _____: “Nōlite clāmāre, servi!”
13. Mēdus c sēstertiōs _____ [= nimis māgnū] pretium esse cēnsēbat.
14. Vir quadrāgintā annōrum adhūc _____ est.

Exercitium 6

1. Quid Iūlius faciet Mēdō sī eum invēnerit? ...
2. Ubi Cornēlius Mēdum latēre putat? ...
3. Estne facile servum fugitīvum Rōmae reperīre? ...
4. Quid Iūlius dabit ei qui Mēdum retrāxerit? ...
5. Quid Aemilia virō suō suādet? ...
6. Utrum clēmēns an sevērus dominus est Iūlius? ...
7. Cūr dominō sevērō tot hostēs sunt quot servi? ...
8. Cūr Iūlius sē dominum iūstum esse cēnset? ...
9. Quārē servi fugitīvi sevērē pūniuntur? ...
10. Cūr Solō nūllam poenam statuit in parricidās? ...
11. Quid fēcit Titus Mānlius Torquātus? ...

sapiēns
scelestus
scelus
statuere
suppliūm
vetāre

*Lēctiō tertia (versūs 132–204)**Lēctiō III***Exercitium 7**

1. Servī probī laud_____ sunt, improbī sunt pūn_____.
2. Vir quī accūsātur diligenter interrog_____ est.
3. Omnia menda corrig_____ sunt: stilus saepe vert_____ est.
4. Dēl_____ sunt omnēs litterae quae supersunt.
5. Dē mortuī nihil nisi bene dīc_____ est.
6. Dolōrēs gravēs aequō animō fer_____ sunt.
7. Ad amīcum absentem frequentēs epistulae scrib_____ sunt.
8. Dāvus ‘manūs sordidās lav_____ esse’ dīcit.
9. Orontēs Chrīstiānōs ad bēstiās mitt_____ esse cēnset.
10. Aemilia putat pecūniām dēbitam ad diem solv_____ esse.
11. Nunc est bib_____ , dorm_____ nōn est!
12. Tac_____ est cum dominus loquitur.
13. Puella plōrāns cōnsol_____ est.
14. Malum exemplum sequ_____ nōn est.
15. Semper vērum dīc_____ est, numquam ment_____ est.

-nd|us -a -um
[1] -andus
[2] -endus
[3] -endus
[4] -iendus

-ndus	est	-ndī	sunt
-nda		-ndae	
-ndum		-nda	

-ndum	esse	-ndōs	esse
-ndam		-ndās	
-ndum		-nda	

Exercitium 8

Exempla: Ovēs pāstōrī [= a pāstōre] cūstōdienda sunt.
“Cum dominus loquitur, tacendum est tibi, serve!”

*datīvus agentis apud
gerundivum*
(agēns -entis *m* = *is*
quī agit)

1. Vīlla iānitōr_____ cūstōdienda est.
2. Quidquid dominus imperāvit serv_____ faciendum est.
3. Multa nova vocābula n_____ discenda sunt.
4. Iūlius: “Laetor quod m_____ in agrīs labōrandum nōn est.”
5. Mārcus: “Quid m_____ scribendum est?” Magister: “Littera H t_____ scribenda est deciēs.”
6. Servī: “Quid n_____ agendum est?” Dominus: “V_____ in hortō labōrandum est.”
7. Agricola est vir c_____ agrī colendī sunt.
8. Discipulus piger cēter_____ imitandus nōn est.
9. Omn_____ moriendum est.

abdūcere
dēbilis
ēbrius
ēducāre

Exercitium 9

1. Īfantēs _____ [= invalidōs] expōnere _____ inhūmānus erat.
2. Quod _____ [= dē] conviviis Chrīstiānōrum nārrātur _____ falsus est.
3. Paris īfāns inventus ā pāstōribus cum līberīs eōrum _____ est.

fābulārī
 funditus
 invalidus
 mōs
 namque
 nimium
 nōnāgēsimus
 nūgae
 quidquid
 quisquis
 rūmor
 senex
 super
 vetus

4. Paris iuvenis Helenam ā marītō _____, _____ [= nam] ea fēmina erat omnium pulcherrima.
5. Nestor _____ [↔ adulēscēns] ad _____ [xc] annum vixit.
6. Orontēs pōculum suum _____ [= ā fundō] exhaustus.
7. “_____ amat valeat!” cantat Orontēs.
8. Orontēs _____ est, quia _____ [= nimis multum] vīnī bibit.
9. Itaque ab ūvō ūsque ad māla _____ [= loquitur].
10. Aemilia tālēs _____ [= rēs stultās] audire nōn vult.
11. Vīnum novum nōn tam bonum est quam vīnum _____.
12. _____ dux imperāvit militibus faciendum est.
13. Senex _____ [↔ validus] pugnāre nōn potest.

Exercitium 10

1. Quālēs īfantēs ūlim ad bēstiās expōnēbantur? ...
2. Qui hominēs ad bēstiās mittuntur? ...
3. Num omnēs īfantēs expositī peribant? ...
4. Cuius filius fuit Paris? ...
5. Quōmodo Paris īfāns servātus est? ...
6. Quid fēcit Paris iuvenis? ...
7. Nestor quis fuit? ...
8. Cūr cēterī convīvae Orontem tacēre iubent? ...
9. Quid Orontēs dīcit Aemiliae? ...
10. Quid Aemilia respondet? ...
11. Quid cantat Orontēs? ...
12. Cūr Orontēs carminis finem nōn facit? ...

Lēctiō grammatica

gerundivum
 [1, 2]
 -nd|us -a -um
 [3, 4]
 -end|us -a -um

Lēctiō grammatica (versūs 205–219)

Exercitium 11

1. Laudandus -a -um est _____, quod est adiectivum prīmae et secundae dēclīnātiōnis.
2. Gerundivum (nōm. sing. masc.) dēsinit in -nd|us [1, 2] aut -end|us [3, 4], quod ad thema praeſentis adicitur: lauda_____, mone_____, leg_____, audi_____.
3. Gerundivum cum verbō esse coniūntum significat id quod fierī oportet: epistula scrib_____ = epistulam scribī oportet.

Exercitium 12

1. accipere, ac_____isse, ac_____um esse
2. audēre, _____um esse
3. auferre, _____isse, _____um esse
4. bibere, _____isse
5. statuere, _____isse, _____um esse
6. tangere, _____isse, _____um esse

CAPITVLVM ALTERVM ET TRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Exercitium 1

1. Olim _____ [= omnia] maria _____ erant praedōnibus.
2. Qui nāvīgābant mortem aut _____ [< servus] metuēbant.
3. Multae īinsulae ab _____ perterritis dēserēbantur.
4. Tanta erat _____ [= potestās] et _____ [< audāx] praedōnum ut etiam classem Rōmānam _____ [= nōn timērent].
5. Tum classī Rōmānae _____ est Pompēius, dux _____ [= optimus], qui praedōnēs _____ [= omnibus locīs] vīcit.
6. Nūntius dē _____ Pompēi ēgregiā cūnctō _____ Rōmānō [= omnibus cīvibus Rōmānīs] _____ fuit [= placuit].
7. Frūmentum, quod tam _____ fuerat ut _____ [= complūrēs] hominēs pauperēs _____ cībī perirent, rūrsus _____ [↔ cārum] fuit.
8. Populus Pompēiūm _____ [= qui vīcerat] māximis laudib⁹ affēcit.
9. Mare Tūscum est mare Rōmae _____.
10. _____ Rōmāna, quae cūncta maria _____, nāvēs _____ [< mercātor] ā praedōnibus _____.
11. Galli, Hispāni, Graeci, Iūdaeī sunt _____ imperii Rōmānī.
12. Maria omnium gentium _____ sunt.
13. Caelum _____ [< nūbēs] et ventus _____ [↔ secundus] est.
14. Iam necesse est omnibus _____ [< vīs] _____ [= rēmīs ūtī].

Exercitium 2

1. Cūr praedōnēs ā nautīs timentur? ...
2. Quōmodo Caesar ā praedōnibus liberātus est? ...
3. Cūr nōnnūllae īinsulae ab incōlīs dēserēbantur? ...
4. Quamobrem inopia frūmentī facta est Rōmae? ...
5. Quid tum populus Rōmānus postulāvit? ...
6. Quis classī Rōmānae praepositus est? ...
7. Unde praedōnēs pīnum pulsī sunt ā Pompēiō? ...
8. Quid victōriā Pompēi effectum est Rōmae? ...
9. Quārē classis Rōmāna cūncta maria percurrit? ...
10. Quid mare Internum appellātur ā Rōmānīs? ...
11. Quamobrem perturbātī sunt amīcī nostri? ...

Lēctiō secunda (versūs 60–129)

Exercitium 3

Exempla: Iūlius Cornēliūm interrogat quid sentiat =
 Iūlius ā Cornēliō quaerit quid sentiat.

Iūlia frātrem ōrat/rogat ut sē adiuvet =
 Iūlia ā frātre petit ut sē adiuvet (= Iūlia ā frātre auxilium petit).

1. Iūlius _____ [= servōs interrogat] ubi nummī sint.
2. Rēx _____ [= nautās interrogāvit] ubi esset Ariōn.
3. Syra _____ [= Aemiliām interrogābat] quid medicus dīceret.
4. Quīntus _____ [= Syram rogat] ut sibi fābulam nārret.
5. Mēdus _____ [= amīcam ūrāvit] ut sēcum venīret.
6. “Sī nihil _____ [= ā mē petis], nihil tibi negō!”

Cap. XXXII

Lēctiō I

adversus
aliquot
audācia
cārus
classis
commūnis
contemnere
cūnctus
ēgregius
gēns
grātus
incola
infēstus
inopia
mercātōrius
nūbilus
percurrere
populus
praeponere
proximus

rēmigāre
servitūs
tuērī
ubique
victor
victōria
vīlis
vīrēs
vīs

Lēctiō II

ab aliquō quaerere =
aliquem interrogāre
ab aliquō petere = aliquem ūrāre/rogāre

~erim	~erimus
~eris	~eritis
~erit	~erint
us	sim
a	sīs
sit	sīs
	āe
	sītis
	sint

Exercitium 4

1. Pater à filiō quaerit cūr verberāt _____ ā magistrō: "Dīc mihi, filī, cūr tū ā magistrō verberāt _____?"
2. Filius respondet: "Nesciō cūr verberāt _____, ego enim bonus discipulus fuī."
3. Pater dubitat num filius vērum dix_____ eumque interrogat num vērē bonus fu_____ ac magistrō pāru_____. Filius nōn respondet.
4. Pater: "Quīn respondēs? Quaerō à tē num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pāru_____."
5. Filius: "Cūr à mē quaeris num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pāru_____? Iam tibi dīxī 'mē bonum discipulum fuisse'."
6. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____."
7. Filius: "Tūne dubitās num vērum dīx_____? Nōnne filiō tuō crēdis?"
8. Pater à filiis quaerit cūr verberāt _____ ā magistrō: "Dīcite mihi, filī, cūr vōs ā magistrō verberāt _____?"
9. Filii respondent: "Nescīmus cūr verberāt _____, nōs enim bonī discipulī fuimus."
10. Pater dubitat num filiī vērum dīx_____ eōsque interrogat num vērē bonī fu_____ ac magistrō pāru_____. Filiī nōn respondent.
11. Pater: "Quīn respondētis? Quaerō à vōbīs num bonī discipulī fu_____ ac magistrō pāru_____."
12. Filii: "Cūr à nōbīs quaeris num bonī discipulī fu_____ ac magistrō pāru_____? Iam tibi dīximus 'nōs bonōs discipulōs fuisse'."
13. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____."
14. Filii: "Quid? Tūne dubitās num nōs vērum dīx_____?"

Exercitium 5

amicitia
deesse
dissuādere
dōnec
ēducere
flectere
grātia
grātiās agere
grātiām habēre
grātiām referre
inermis
intereā
meminisse
neu
offerre
poēta
praeferre
redimere
reminisci
resistere
voluntās

1. Dominus servōs monet ut labōrent _____ [= nēve] quiēscant.
2. Mēdus gladium _____, nē _____ [= sine armīs] occidātur, sed gubernātor ei _____ [↔ persuādet] nē praedōnibus _____.
3. Mēdus: " _____ ego vīvam, nēmō tibi nocēbit, Lȳdia!"
4. _____ [= interim] Lȳdia, genibus _____, Deum precātur: "Pater noster, quī es in caelīs! Fīat _____ tua!"
5. Gubernātor praedōnibus magnam pecūniām _____ vult, namque is libertātem omnibus rēbus _____.
6. Si ipse satis pecūniae nōn habet, amīcī eum ē servitūte _____ possunt; hanc _____ [= beneficium] ab amīcīs suis petet.
7. Hoc audiēns mercātor duōs versūs _____ quōs scripsit _____ quīdam Rōmānus.
8. Gubernātor nōmen poētae oblitus est, sed mercātor nōmen eius _____ [= memoriā tenet].
9. Vērus amīcus numquam amīcō suō _____, sed vēra _____ rēra est.
10. Qui tibi _____ habet [= grātus est] prō beneficiō, nōn sōlum tibi grātiās _____, sed etiam grātiām _____ dēbet.

Exercitium 6

1. Quid agit Lȳdia cum nāvem appropinquāre videat? ...
2. Quōmodo Mēdus praedōnibus resistere potest? ...
3. Cūr Lȳdia ā Mēdō auxilium petere nōn vult? ...
4. Cūr gubernātor Mēdō dissuādet nē gladiō ūtātur? ...
5. Quōmodo gubernātor sē servātum īrī spērat? ...

6. Cūr Mēdus nūllam sibi spem esse arbitrātur? ...
7. Num mercātor amīcis suīs cōfidit? ...
8. Quid Ovidius dē amīcis exīstīmābat? ...
9. Cūr gubernātor putat amīcos sibi grātiam habēre? ...
10. Quandō vērus amīcus cognōscitur? ...

Lēctiō tertia (versūs 130–224)

Exercitium 7

Exempla: Nōlī dēspērāre! = Nē dēspērāveris!
Nōlite dēspērāre! = Nē dēspērāveritis!

1. Nōlī plōrāre! = _____ !
2. Nōlite clāmāre! = _____ !
3. Nōlite timēre! = _____ !
4. Nōlī fūrtum facere! = _____ fūrtum _____ !
5. Nē fūgeritis! = _____ !
6. Nē mē reliqueris! = _____ mē _____ !

Lēctiō III

nōlī –re = nē ~eris
nōlite –re = nē ~eritis

Exercitium 8

1. Mēdus _____ [= aliquō tempore] amīcum captum redēmit.
2. Pecūniā quam ipse nōn habēbat _____ sūmpsīt eā _____ ut annō post omnis pecūnia redderētur.
3. Mēdus optat ut patriam videat: “_____ patriam videam!”
4. _____ [= praedōnēs maritimī] vīgintī _____ ā Caesare postulāvērunt.
5. Caesar, vir _____, quīnqūagīntā talenta pīrātīs obtulit, ac simul iīs suppliciūm _____ est.
6. Redēmptus Caesar nāvēs _____ [< arma] et ipse pīrātās cēpit.
7. Nautae rēmigāre _____ [= dēsinunt] ac rēmōs tollunt.
8. Servus fugitīvus timet _____ ā mīlitibus capiātur, ut ad bēstiās mittātur in _____ Rōmānō.
9. In magnā tempestāte difficile est _____ [< currere] tenēre.
10. Mēnsis decimus _____ [= adhūc] Octōber appellātur.

aliquandō
amphitheātrum
armāre
condiciō
cursus
dēsistere
etiamnunc
mīnāri
mūtuus
nē
pīrāta
superbus
talentum
utinam

Exercitium 9

Exempla: Diī nōs servent!
Utinam pīrātæ nōbīs parcant!
Utinam nē ā pīrātīs interficiāmur!

coniunctīvus optātīvus
(< optāre)

1. Quisquis amat vale_____! Pere_____ quī nescit amāre!
2. Utinam dī omnia bona tibi d_____!
3. Vale_____ cīvēs meī! Beātī s_____ omnēs!
4. Iuppiter tē perd_____ , homō scelestissime!
5. Bene ambulā, amīce! Utinam nē err_____!
6. Utinam ego salvus in patriam revert_____!
7. Utinam nē nāvis merg_____! Quod dī prohibe_____!

Exercitium 10

- Exemplum:* Nauta: “Utinam nē peream!” Nauta timet nē pereat.
1. Pāstor: “Utinam nē ovēs aberrent!” Pāstor timet _____ ovēs aberr_____.
 2. Parentēs timent _____ quid (: aliquid) malī liberīs suīs accid_____.
 3. Ariadna timēbat _____ Thēseus ā Mīnōtaurō occid_____.
 4. Daedalus metuēbat _____ Īcarus sōlī appropinquā_____.
 5. Vidēns ventum validum Petrus timuit _____ merg_____.

nē + *coni. post*
verba timendi

6. Nautae: "Utinam pericula vitēmus!" Nautae verentur _____ pericula nōn
vit _____ (= ut pericula vitent).

Exercitium 11

1. Quōmodo Mēdus servus factus est? ...
2. Cūr nōn anteā id nārrāvit? ...
3. Quid optat Mēdus? ...
4. Quantum pretium pīrātae ā Caesare postulāvērunt? ...
5. Quantum pecūniae Caesar pīrātis obtulit? ...
6. Quōmodo Caesar pīrātās pūnīvit? ...
7. Cūr Mēdus ānulum reddit Līydiae? ...
8. Quid tum Līydia intellegit? ...
9. Quae sunt nāvēs persequēntēs? ...
10. Quōmodo nautae nāvēs longās salūtant? ...
11. Quid Mēdus ā militib⁹ timet? ...
12. Quōmodo Līydia eum cōnsolātur? ...
13. Quō classis cursum flectit? ...
14. Quid amīcīs nostrīs optāmus? ...

Lēctiō grammatica

coniūctīvus perfectī

āctīvum

	sing.	plūr.
1	~eri m	~eri mus
2	~eri s	~eri tis
3	~eri t	~eri nt

passīvum

	sing.	plūr.
	≈us/a/um	≈i/ae/a
1	sim	sīmus
2	sīs	sītis
3	sit	sint

Lēctiō grammatica (versūs 225–273)

Exercitium 12

Āctīvum

1. *Laudāv̄it* est indicātīvus perfectī; *laudāv̄erit* nōn indicātīvus, sed _____ perfectī est.
 2. Coniūctīvus perfectī (pers. 3 sing.) dēsinit in ~erit, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrips̄erit*.
 3. Coniūctīvus perfectī: singulāris: pers. 1 ~erim, 2 ~_____, 3 ~_____ ; plūrālis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____ .
Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1 <i>amāv̄_____</i>	<i>amāv̄_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
5. Pers. 2 <i>amāv̄_____</i>	<i>amāv̄_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
6. Pers. 3 <i>amāv̄_____</i>	<i>amāv̄_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
7. Pers. 1 <i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
8. Pers. 2 <i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
9. Pers. 3 <i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
10. Coniūctīvus perfectī verbī esse: singulāris: pers. 1 <i>fu erim</i> , 2 <i>fu_____</i> .
3 <i>fu_____</i> ; plūrālis: pers. 1 <i>fu_____</i> , 2 <i>fu_____</i> , 3 <i>fu_____</i> .			

Passīvum

11. *Laudāt̄us* est indicātīvus perfectī passīvī est; *laudāt̄us sit* est _____ passīvī.
 12. Coniūctīvus perfectī passīvī cōnstat ex _____ perfectī et _____ praesentis verbī esse (*sim*, *sīs*, *sit*...).
Sing.	Plūr.
13. Pers. 1 <i>vocāt̄us_____</i>	<i>vocāt_____</i>
14. Pers. 2 <i>vocāt_____</i>	<i>vocāt_____</i>
15. Pers. 3 <i>vocāt_____</i>	<i>vocāt_____</i>

Exercitium 13

1. *adesse*, _____isse
2. *agere*, _____isse, _____um esse
3. *flectere*, _____isse, _____um esse
4. *offerre*, _____isse, _____um esse

5. redimere, red_____isse, red_____um esse
 6. tollere, _____isse, _____um esse
 7. vincere, _____isse, _____um esse

CAPITVLVM TRICESIMVM TERTIVM

Lēctiō pīma (versūs 1-47)

Exercitium 1

1. Bis _____ sunt quattuor [$2 \times 2 = 4$].
2. Bis _____ sunt sex [$2 \times 3 = 6$].
3. Ter _____ sunt duodecim [$3 \times 4 = 12$].
4. Quater _____ sunt vīgintī [$4 \times 5 = 20$].
5. Quīnquiēs _____ sunt trīgintā [$5 \times 6 = 30$].
6. Deciēs _____ sunt centum [$10 \times 10 = 100$].
7. Legiōnēs Rōmānae in _____ [x] cohortēs dīviduntur.
8. In singulis legiōnibus sunt _____ [iv] vel _____ [v] vel _____ [vi] mīlia mīlitum.
9. In _____ lectis _____ [i] aut _____ [ii] aut _____ [iii] convīvae accubant.
10. Hominēs _____ digitōs habent, nam in utrāque manū _____ digitī sunt.
11. Hominib⁹ _____ manūs sunt et _____ pedēs.

Exercitium 2

1. _____ Rōmāna in decem _____ dīviditur.
2. Exercituī Rōmānō _____ [= adiciuntur] _____ ex prōvinciīs.
3. In itinere cohortēs alia post aliam in longō _____ prōcēdunt.
4. Exercitus quī ita _____ [= prōcēdit] _____ dīcitur.
5. Ante agmen fertur _____ legiōnis, aquila _____ .
6. Cum tempus _____ est ad pugnandum, cohortēs in trēs ōrdinēs _____ .
7. Exercitus ad _____ [= pugnam] īstrūctus _____ dīcitur.
8. Ante proelium dux mīlītēs _____ ut fortiter pugnent.
9. Tum peditēs _____ et pīla in hostēs mittunt, tum eōs gladiīs _____ [= occidunt].
10. Dux quī hostēs magnō proeliō vīcit _____ nōminātur.
11. Castra, quae fossā et vällō _____ [= cinguntur], bene _____ sunt.
12. Aemilius, quī in capitulō XII _____ , est miles fortissimus, cuius _____ ēgregia ab omnibus laudātur.
13. Iam puer septem annōs _____ Aemilius cum aliīs puerīs eiusdem _____ proelia lūdēbat.
14. Adulēscēns nihil nisi rem _____ discere volēbat, neque pater, quī ipse litterīs _____ , filium ad _____ litterārum _____ potuit.
15. Ergō filius ad exercitum missus est, ut _____ merēret.
16. Epistulæ quās pater ad filium dat sunt _____ [= māximē] dē rēbus _____ , sed Aemilia scribit dē rēbus _____ .
17. _____ [= diē ante] kalendās Iūniās Aemilia litterās accēpit, quās _____ diē [= diē post] in convīviō recitāvit.
18. Bonus mīles longō itinere nōn _____ [= fessus fit].

*Cap. XXXIII**Lēctiō I*

singulī -ae -a (i)
 bīnī -ae -a (ii)
 ternī -ae -a (iii)
 quaternī -ae -a (iv)
 quīnī -ae -a (v)
 sēnī -ae -a (vi)

 dēnī -ae -a (x)

aciēs
 adiungere
 aetās
 agmen
 argenteus
 auxilia
 caedere
 circumdare
 cōgere
 cohors
 commemorāre
 fatīgāre
 hortāri
 idōneus
 imperātor
 īstruere
 legiō
 militāris
 mūnire
 nātus
 ōrdō
 posterus
 praecipuē
 prīdiē
 privātus
 prōcurrere
 proelium
 prōgredi

pūblicus
signum
stipendium
studēre
studium
virtūs

Exercitium 3

1. Quot cohortēs sunt in singulīs legiōnibus? ...
2. Quae sunt arma auxiliōrum? ...
3. Quod signum ante legiōnem fertur? ...
4. Quid vocātur exercitus quī in itinere est? ...
5. Quōmodo legiō ad proelium īstruitur? ...
6. Quid agit dux ante proelium? ...
7. Quō nōmine appellātur dux post magnam victoriā? ...
8. Quōmodo castra Rōmāna mūniuntur? ...
9. Quārē Aemilius puer gladiōs ligneōs sibi faciēbat? ...
10. Cui reī studēbat Aemilius adulēscēns? ...
11. Ad quod studium pater filium hortābatur? ...
12. Quō Aemilius ā patre missus est? ...
13. Quālis miles est Aemilius? ...
14. Dē quibus rēbus Aemilia ad frātrem scribere solet? ...
15. Quid appāret ex epistulīs Aemiliī novissimīs? ...

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 48–104)***Exercitium 4**

Exempla: parātus ad scribendūm: parātus ad épistulam scribendām
 cupidus scribendī: cupidus épistulae scribendae
 (= cupidus épistulam scribendi)
 fessus scribendō: fessus épistulā scribendā
 (= fessus épistulam scribendō)

1. Quīntus Syram hortātur ad nārrand____ : Quīntus Syram hortātur ad fabul____ nārrand____.
2. Syra finem nārrand____ facit quia fessa est nārrand____ : Syra finem facit fabul____ nārrand____ (= fabulam nārandī) quia fessa est fabul____ nārrand____ (= fabulam nārandō).
3. Aemilius tempus ad scribend____ nōn habet: Aemilius nūllum tempus habet ad epistulās scribend____.
4. Aemilia industria est in scribend____ : Aemilia industria est in epistulīs scribend____.
5. Exercitia necessāria sunt ad descend____ : exercitia necessāria sunt nōn modo ad grammaticam descend____, sed etiam ad vocābula descend____.
6. Sextus studiōsus est legend____ : Sextus studiōsus est librōrum legend____ (= librōs legendi).
7. Pāstor canem sēcum habet ovium cūstōdiend____ causā (= ovēs cūstōdiendī causā).
8. Canis necessārius est ad ovēs cūstōdiend____.
9. Pāstor ipse neglegēns est in ovibus cūstōdiend____.
10. Equitēs mittuntur ad hostēs persequend____;
11. Mēdus cupidus est patri____ vidend____.

Exercitium 5

amnis
arduus
citrā
dēsiderāre
effundere
ferē
gaudium

1. Alpēs sunt montēs celsī et _____.
2. xv _____ [= circiter] diēbus tabellārius pūblicus Rōmā in Germāniam _____ [= celeriter ire] potest.
3. Difficile est exercitum ex Italiā in Germāniam _____.
4. Aemilius patriam et amīcōs, quī _____ [= procul] absunt, _____.
5. Aemilius scribit: “Magnō cum _____ ex épistulā tuā cognōvī vōs omnēs bonā _____ fruī [= bene valēre].”

6. Lacrimās _____ mīlitem nōn decet.
7. Mīlitēs Rōmānī _____ Dānuvium sunt, hostēs sunt _____ Dānuvium neque _____ [= flūmen] _____ possunt.
8. Exercitus Rōmānus _____ in Germāniā remanēbit _____ hostēs armātī ibi erunt.
9. Aemilius officium suum ergā patriam _____ [= facere] cupit.
10. Aemilia _____ litterās [= trēs epistulās] ad frātrem mīsit et _____ litterās [= ūnam epistulam] ab eō accēpit.
11. 'Vivimus ut bibāmus' est dictum _____ [< rīdēre].

Exercitium 6

1. Ubi sunt Alpēs? ...
2. Quid Aemilius cognōvit ex epistulā sorōris? ...
3. Cūr Aemilius permovētur epistulīs legendīs? ...
4. Quod flūmen praeter castra Aemiliī fluit? ...
5. Quis deus trāns montēs amnēsque volāre potest? ...
6. Quārē legiōnēs Rōmānae in Germāniā sunt? ...
7. Quamdiū legiōnēs in Germāniā remanēbunt? ...
8. Quot litterās Aemilius ā sorōre accēpit? ...
9. Cūr ipse neglegēns fuit in scribendō? ...
10. Cūr iam nūllus hostis armātus citrā flūmen est? ...
11. Estne tibi ōtium ad multās epistulās scribendās? ...

*Lēctiō tertia (versūs 105–192)***Exercitium 7**

1. Herī magister epistulam ad Iūliūm scripsit, cum filius eius in lūdō dormīv_____, prāvē scrips_____, nec magistrō pāru_____.
2. Iūlius, cum epistulam magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiō quae-sīvit cūr malus discipulus fu_____.
3. Cum Mārcus sē malum discipulum fuisse negāv_____, pater "Profectō" inquit "malus discipulus fuisti! Nam sī bonus discipulus fu_____ ac magistrō pāru_____, haec epistula ā magistrō tuō script_____ nōn _____. Filius tacet.
4. Pater: "Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, tū ā magistrō laudāt_____ neque ego hanc epistulam accēp_____."
5. Filius: "Etiam sī bonus discipulus fu_____ ac magistrō pāru_____, laudāt_____ nōn _____. Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, tū eandem epistulam ā magistrō accēp_____!"
6. Aliquandō, cum puerī in lūdō dormīv_____, prāvē scrips_____, nec magistrō pāru_____, magister litterās ad parentēs eōrum scripsit.
7. Parentēs, cum litterās magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiīs quaesīvērunt cūr malī discipulī fu_____.
8. Cum filiī sē malōs discipulōs fuisse negāv_____, parentēs "Profectō" inquiunt "malī discipulī fuistis! Nam sī bonī discipulī fu_____ ac magistrō pāru_____, hae litterae ā magistrō vestrō script_____ nōn _____. Filiī tacent.
9. Parentēs: "Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, vōs ā magistrō laudāt_____ neque nōs hās litterās accēp_____."
10. Filii: "Etiam sī bonī discipulī fu_____ ac magistrō pāru_____, laudāt_____ nōn _____. Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, vōs eāsdem litterās ā magistrō accēp_____."

longē
praestāre
properāre
quamdiū
rīdiculus
tamdiū
trānsferre
trānsire
trīnī
ultrā
ūnī
valētūdō

Lēctiō III

~issem ~issēmus
~issēs ~issētis
~isset ~issent

≈us	essem
≈a	essēs
≈um	esset

≈ī	essēmus
≈ae	essētis
≈a	essent

coniunctivus irrealis

[nunc]

[tunc]

caedēs

citerior

convocāre

cōpulāre

dīrus

diūtius

ēnsis

ērumpere

etenim

excurrere

fore

horrendus

incolumis

lēgātus

lūx

ōtiōsus

pāx

plērīque

ratis

rīpa

ulterior

secundum

vulnerāre

vulnus

11. Rōmulus, cum mūrōs aedificāv_____ [= postquam... aedificāvit], frātēm suum necāvit. Cum frātēm necāv_____, sōlus rēgnāvit.

Exercitium 8

Exempla: Aquam bibō quia vīnum nōn habeō. Utinam vīnum habērem!

Sī vīnum habērem, aquam nōn biberem.

Aquam bibī quia vīnum nōn habēbam. Utinam vīnum habuissem!

Sī vīnum habuissem, aquam nōn bibissem!

1. Cornēlius: "Utinam ego tot servōs habē_____ quot Iūlius habet. Sī tot servōs habē_____, numquam sōlus ambulā_____."
2. Sextus: "Utinam ego linguam Graecam scī_____ ac doctus es_____ ut magister; multōs librōs Graecōs leg_____ , sī eam linguam scī_____."
3. Dominus: "Ēbrius es!" Servus: "Nōn sum, sed utinam ita es_____!"
4. Daedalus: "Nisi ego illās ālās fēc_____ , īcarus etiamnūc vīv_____ . Utinam nē ālās fēc_____ ! Utinam filius meus vīv_____!"
5. Lēander: "Utinam ego liber es_____ et tū libera es_____ , Dēlia! Sī nōs liberī es_____ , in Graeciam ī_____."
6. Quīntus: "Doleō quia arborem ascendī. Nisi arborem ascend_____ , nūc sānus es_____ neque hīc cubā_____ . Utinam nē eam arborem ascend_____ ! Utinam sānus es_____!"

Exercitium 9

1. Germānī, cum nāviculis et _____ [= coniunctis] flūmen trānsiissent, celeriter _____ flūmen ad castra prōgressī sunt.

2. Rōmānī, qui statim _____ sunt, hostēs ē silvīs _____ vīdērunt.

3. Equitēs portā dextrā _____ atque hostēs perturbāvērunt.

4. Cum diū pugnāvissent, Germānī impetum Rōmānōrum _____ sustinēre nōn potuērunt; _____ [= namque] omnēs fūgērunt.

5. Multī in flūmen sē prōiēcērunt, ut ad _____ [< ultrā] natārent, alii in rīpā _____ ab equitibus nostrīs caesī sunt.

6. Aemilius tantam _____ hostium aspicere horruit.

7. Ipse sagittā in bracchiō _____ erat, nec grave erat _____.

8. _____ [= prope omnēs] Rōmānī _____ [= salvī] erant.

9. Germānī _____ in castra mīsērunt ut _____ peterent.

10. Post longum bellum omnēs spērant pācem _____ [= futūram esse].

11. Tibullus mortem '_____ ' et _____ [= gladiōs] '_____ ' vocat.

12. Is quī semper ōtiō fruitur _____ esse dīcitur.

Exercitium 10[1, 2, 4]
-tō -tōte[3]
-itō -itōte

estō estōte

1. Industrius es_____ , discipule! Semper magistrō pārē_____ !

2. Industrii es_____ , discipulī! Semper magistrō pārē_____ !

3. Respondē_____ ad id quod tē interrogāverō! Vērum dīc_____ !

4. Fac_____ quidquid dominus imperāverit, servi!

5. Cum tē vocāverō, statim venī_____ !

6. Sī quid novī audiveris, mihi nūntiā_____ !

7. Posthāc plūrēs litterās ad mē scrib_____ , mī frāter!

Exercitium 11

1. Quid mediā nocte in castra nūntiātum est?
2. Cūr mīlitēs Rōmānī dubitābant an vērum dīxisset nūntius? ...
3. Quid factum est paulō ante lūcem? ...
4. Num Germānī vāllum ascendere potuērunt? ...

5. Quōmodo hostēs perturbāti sunt et quō fūgērunt? ...
6. Quot hominēs Germānī eō proeliō āmīsērunt? ...
7. Cūr dux mīlitēs suōs laudāvit? ...
8. Quārē lēgātī Germānōrum ad castra vēnērunt? ...
9. Quōmodo Valerius interfēctus est? ...
10. Quid amīcūs moriēns Aemiliūm ūrāvit? ...
11. Cūr Aemilius puer Tibullum poētam dēspiciēbat? ...
12. Quid postrēmō sorōrem monet Aemilius? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 193–248)***Exercitium 12****Āctīvum**

1. *Laudāv|erat* est indicātīvus plūsquamperfectī; *laudāv|issem* nōn indicātīvus, sed _____ plūsquamperfectī est.
2. Coniūnctīvus plūsquamperfectī (pers. 3 sing.) dēsīnit in ~*issem*, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrips|issem*.
3. Coniūnctīvus plūsquamperfectī: singulāris: pers. 1 ~*issem*, 2 ~_____, 3 ~_____.
Sing. Plūr. Sing. Plūr.
4. Pers. 1 *amāv_____* *amāv_____* *monu_____* *monu_____*
5. Pers. 2 *amāv_____* *amāv_____* *monu_____* *monu_____*
6. Pers. 3 *amāv_____* *amāv_____* *monu_____* *monu_____*
7. Pers. 1 *dūx_____* *dūx_____* *audīv_____* *audīv_____*
8. Pers. 2 *dūx_____* *dūx_____* *audīv_____* *audīv_____*
9. Pers. 3 *dūx_____* *dūx_____* *audīv_____* *audīv_____*
10. Coniūnctīvus plūsquamperfectī verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*; plūrālis: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3. *fu_____*.

Passīvum

11. *Laudāt|us erat* est indicātīvus plūsquamperfectī passīvī; *laudāt|us essem* passīvī est.
12. Coniūnctīvus plūsquamperfectī passīvī cōnstat ex _____ perfectī et _____ verbī *esse* (*essem*, *essēs*, *essem...*).
Sing. Plūr.
13. Pers. 1 *vocātus_____* *vocāt_____*
14. Pers. 2 *vocāt_____* *vocāt_____*
15. Pers. 3 *vocāt_____* *vocāt_____*

Exercitium 13

1. *Laudā, laudāte* est imperātīvus praesentis; *laudātō, laudātōte* imperātīvus _____ est.
2. *Laudātō* est _____ futūrī singulāris; *laudātōte* _____ est.
3. Imperātīvus futūrī dēsīnit in *-tō, -tōte* [1, 2, 4] aut *-itō, -itōte* [3], quod ad thema _____ adicitur.
4. Imperātīvus: praesēns: *amā, amāte*; futūrum: *amā_____*, *amā_____*.
5. Imperātīvus: praesēns: *monē, monēte*; futūrum: *monē_____*, *monē_____*.
6. Imperātīvus: praesēns: *lege, legite*; futūrum: *leg_____*, *leg_____*.
7. Imperātīvus: praesēns: *audī, audīte*; futūrum: *audī_____*, *audī_____*.
8. Imperātīvus: praesēns: *es, este*; futūrum: *es_____*, *es_____*.

*Lēctiō grammatica*coniūnctīvus plūs-
quamperfectīāctīvum
sing. plūr.
1 ~*issem* ~*issē|m*
2 ~*issē|s* ~*issē|tis*
3 ~*issem* ~*issē|nt*passīvum
sing. plūr.
~*us/a/um* ~*i/ae/a*
1 *essem* *essēmus*
2 *essēs* *essētis*
3 *essem* *essent*

imperātīvus futūrī

sing. plūr.
[1, 2, 4] *-tō* *-tōte*
[3] *-itō* *-itōte*

*percutiō -iunt**-gredior -iuntur**Cap. XXXIV**Lēctiō I*fore = futūrum -am
-ōs -ās -a esse= M. spērābat sē salvum
reversūrum esse= spērābat Mīnotaurūm
ā Thēseō occīsum irī

ācer
auriga
certāmen
certāre
circēnsis
circus
cōmoedia
dummodo
favēre
geminī
gladiātor
implicāre
ingenium
iuvāre
laedere
libēre
lūdus
lūgēre
misellus
opera
palma
plaudere
plērumque
ratīō
rēte
scaenicus
scalpellum

Exercitium 14

1. *caedere, _____ isse, _____ um esse*
2. *cōgere, _____ isse, _____ um esse*
3. *dēsistere, dē_____ isse*
4. *effundere, ef_____ isse, ef_____ um esse*
5. *instruere, in_____ isse, in_____ um esse*
6. *percutere, per_____ isse, per_____ um esse*
7. *intelligere, intel_____ isse, intel_____ um esse*
8. *prōcurrere, prō_____ isse*
9. *prōgredī, prō_____ um esse*

CAPITVLVM TRICESIMVM QVARTVM*Lēctiō prima (versūs 1–58)***Exercitium 1**

1. Mārcus prōmittit 'sē bonum puerum _____' (= futūr_____ esse).
2. Omnes patriam salvam _____ (= futūr_____ esse) spērāmus.
3. Nautae ventōs secundōs _____ (= futūr_____ esse) spērant.
4. Mēdus id _____ (= futūrum esse) spērābat ut salvus in patriam reverterētur.
5. Ariadna spērābat _____ (= futūrum esse) ut Mīnotaurus ā Thēseō occiderētur.

Exercitium 2

1. Quī hominī surdō fābulam nārrat, _____ suam perdit.
2. Medicus _____ suō _____ [= miserum] puerum _____ [= vulnerāvit], cum ei sanguinem mitteret.
3. Pueris lūdentibus paulum interest inter _____ et _____ [= pugnam].
4. Sextus facile vincit, _____ cum singulīs _____ [= pugnet].
5. In amphitheatrō _____ armātī pugnant, dum _____ dēlectatī clāmant et manibus _____.
6. Quīdam gladiātōrēs _____ gerunt tamquam piscātōrēs.
7. Alter gladiātor alterum in rēte _____ cōnatur.
8. Gladiātor victus _____ [= prope semper] occiditur, nisi spectātōrēs eī _____ [= bene volunt]; victor _____ accipit.
9. Iūliō nōn _____ [= placet] gladiātōrēs spectāre; cursūs equōrum in _____ aut lūdōs _____ in _____ spectāre māvult.
10. _____ est vir quī lūdis _____ [< circus] equōs regit.
11. Filiō mortuō, parentēs _____ [= maerent].
12. Fabia spectāvit Plautī _____ dē Amphitryōne, duce _____ [= impigrō] et fortī, cuius uxor _____ peperit.
13. Ovidius, qui _____ mulierum bene nōverat, _____ [= causam] reddit cūr mulierēs _____ [= dēlectet] spectātum ire.

Exercitium 3

1. Quid Aemilia Fabiae nārrat? ...
2. Num Aemilia medicum prūdentem esse cēset? ...
3. Quid Fabia nārrat Aemiliae? ...
4. Cum quibus pueris pugnāvit Sextus? ...
5. Quōmodo Sextus, puer validus, vincī potuit? ...
6. Iīsdemne rēbus student Mārcus et Sextus? ...

7. Dē quā rē Cornēlius loquī incipit? ...
8. Quid Aemilia quaerit ā Cornēliō? ...
9. Semperne occiditur gladiātor victus? ...
10. Quid Rōmānī in circum spectātum eunt? ...
11. Quid Fabia spectāre māvult? ...
12. Quis est Plautus? ...

spectātor
theātrum

Lēctiō secunda (versūs 59–154)

Lēctiō II

Exercitium 4

1. Syra: “Nesciō quōmodo Mēdus fēminam Rōmānam nōscere potuerit; tantum sciō eum fēminam Rōmānam nōv_____.”
2. Quīntus dicit ‘sē fābulam dē Rōmulō iam nōv_____’: “Illam fābulam iam nōv_____.”
3. Canis Quīntum bene nōv_____, tabellārium ignōrat.
4. Ovidius ingenium mulierum bene nōv_____.
5. “Ōd_____ et amō!” incipit versus Catullī.
6. Quōmodo poēta eandem fēminam amāre et ōd_____ poterat?
7. Iūlius: “Servī mē metuunt, nec vērō ōd_____.”
8. Mēdus dominum nōn modo timēbat, sed etiam ōd_____.
9. Gubernātor: “Tūne nōmen eius poētae memin_____?”
10. Virī versūs Ovidiī memin_____ et ē memoriā dicunt.
11. Difficile est beneficia aliōrum memin_____.

nōscere nōvisse
nōvisse ↔ ignōrāre
nōvī ↔ ignōrō
nōveram ↔ ignōrābam
ōdisse ↔ amāre
ōdī ↔ amō
ōderam ↔ amābam
meminisce ↔ oblītus
esse
meminī ↔ oblītus sum
memineram ↔ oblītus
eram

Exercitium 5

1. Iūlius, qui artis _____ studiōsus est, _____ [= initium] carminis Ovidiī _____ [= cum gaudiō] recitat.
2. Ovidius carmen scripsit dē puellā _____ [= bellā] quae in _____ poētae sedēns mille _____ [= ὄscula] eī dedit.
3. Puella eum prohibēbat carmen scribere dē _____ rēgis Priamī.
4. Vesperi, postquam _____ factae sunt, servī lucernās _____.
5. _____ accēnsīs, Iūlius carmen recitat dē _____ Lesbiae: “Passer mortuus est meae puellae, passer, _____ meae puellae.”
6. Catullus dīcit ‘Orcum omnia _____ _____ [= vorāre].’
7. Versūs _____ [= postrēmī] sunt dē _____ [= oculis] Lesbiae _____ rubentibusque.
8. Catullus, qui ‘amōrem suum _____ fore’ _____, Lesbiam uxōrem _____ cupiēbat, illa vērō nōlēbat Catullō _____.
9. “Ōdī et amō!” His verbīs dēmonstrātur _____ [= animus] poētae _____ [= incerta] inter amōrem et _____.
10. Catullus carmina scripsit et _____ et iocōsa, ut carmen illud ad Fabullum dē sacculō suō plēnō _____.

accendere
affirmāre
arānea
bāsium
bellus
dēliciae
dēvorāre
dubius
fātum
gremium
libenter
lucerna
mēns
nūbere
ocellus
odium
passer
perpetuuus
poēticus
prīncipium
sērius
tenebrae
turgidus
ultimus
uxōrem dūcere
venustus

Exercitium 6

1. Quārē Ovidius in circum vēnerat? ...
2. Cūr equōs nōn spectābat? ...
3. Num Ovidius bellum Trōiānum cecinit? ...
4. Cuius poētae carmina Fabia audīre cupit? ...
5. Quod carmen Iūlius prīmum recitat? ...
6. Quamobrem ocellī Lesbiae turgidī rubēbant? ...
7. In Catullī carmine quid significat ‘nox perpetua’? ...
8. Cūr Catullus Lesbiam uxōrem nōn dūxit? ...
9. Quālis fēmina erat Lesbia? ...

10. Versibus recitatis quid faciunt convivae? ...
11. Qualem versus Paula audire mavult? ...
12. Quomodo Catullus Fabullum ad cenam vocavit? ...
13. Curi hospitem suum rogavit ut ipse cenam afferret? ...

*Lectio III**dativus ad verba:*

appropinquare	nocere
adesse	nubere
cōfidere	oboedire
crēdere	parcere
deesse	pārēre
favēre	permittēre
fidēre	persuādēre
ignōscere	placēre
impendēre	plaudere
imperāre	praeesse
invidēre	prōdesse
libēre	resistere
licēre	servire
mināri	suādēre

*Lectio tertia (versus 155–217)***Exercitium 7**

1. Dominus mult____ serv____ imperat, servī domin____ su____ pārent.
2. Mēdus domin____ sevēr____ serviēbat neque e____ oboediēbat.
3. Operā suā medicus puer____ nōn prōfuit, sed potius e____ nocuit.
4. Mēdus Lȳdi____ persuāsit ut sēcum proficiscerētur.
5. Sī pericula naut____ impendent, Neptūnus i____ adest.
6. Nautae Arīon____ invidēbant e____ que mortem minātī sunt, sed Arīon ḍrāvit ut s____ parcerent: “Parcite m____! Permittite m____ domum redīre!”
7. Hostēs castr____ Rōmān____ appropinquant, sed dux quī castr____ praeest mīlit____ su____ (cō)fīdit.
8. Difficile est amīc____, quī t____ dēfuit, ignōscere.
9. Gubernātor Mēd____ suāsīt nē praedōn____ resisteret.
10. Spectātōrēs gladiātōr____ qu____ favent plaudunt.
11. Iūlius litter____ studet neque e____ libet gladiātōrēs spectāre.
12. Idem nōn omn____ placet, neque idem omn____ licet.
13. Lesbia dīxit ‘sē Catull____ nūbere velle’, neque Catullus amīc____ su____ crēdidit.

Exercitium 8

anus
epigramma
ērubēscere
iocōsus
nil
niveus
opēs
ōscitāre
prōsilīre
rīsus
sapere
sinus
testis
versiculus

Exercitium 9

1. Qualem versus scripsit Mārtiālis? ...
2. Num omnēs Rōmānī libellōs eius laudābant? ...
3. Curi Mārtiālis Pontiliānō libellōs suos nōn mīsit? ...
4. Curi nēmō carmina Cinnae legēbat? ...
5. Num Sabidius amīcus Mārtiālis erat? ...
6. Quid tū Faustum puellis scribere putās? ...
7. Curi dentēs niveōs, nōn nigrōs habēbat Laecānia? ...
8. Curi Prīscus Paulam uxōrem dūcere nōlēbat? ...
9. Qualis fēmina ‘sē fōrmōsam et puellam esse’ dīcit? ...
10. Num Gellia patrem mortuum vērē lūgēbat? ...
11. Quamobrem vir pauper numquam dīves erit? ...
12. Quot epigrammata recitat Cornēlius? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 218–287)***Exercitium 10**

1. Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.
Hic versus ex xv _____ cōnstat: nō-n[^]a-mo- tē- sa-bi-dī- nec- pos- sum- dī-ce-re- quā-rē. Syllabae sunt aut _____ [˘] aut longae [—].
2. Syllaba brevis est quae in _____ brevem (a, e, i, o, u, y) dēsinit.
3. Syllaba _____ est quae dēsinit in vōcālem longam (ā, ē, ī, ō, ū, ū̄) aut in _____ (ae, oe, au, eu, ei, ui) aut in _____ .
4. Ex quīndecim syllabis nō-na-mo-tē-sa-bi-dī-nec-pos-sum-di-ce-re-quā-rē brevēs sunt sex: _____, _____, _____, _____, _____, _____, longae novem: _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____.
5. Dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās appositīs notīs [˘ et —]:
Implicitque suōs circum mea colla lacertōs
im-pli-cu-it-.....
6. Eōdem modō dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās iungendō cōnsonantēs vocābulōrum ultimās cum vōcālibus sequentibus [^]:
Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!
qui-qui-s[^]a-.....
7. Item hunc versum divide in syllabās brevēs et longās dēlētīs vōcālibus quae ēlīduntur [’]:
Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris?
Ō-d’e-t[^]a-mō-.....
8. Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.
Idem versus in sex _____ dividitur hōc modō:
nō-n[^]a-mo| tē sa-bi|dī nec| pos-sum| dī-ce-re| quā-rē
9. Ex his pedibus trēs sunt dactyli [—˘˘]: _____, _____, _____, _____, trēs spondēi [——]: _____, _____, _____, _____.
10. Pēs _____ cōnstat ex syllabā longā et duābus brevibus [—˘˘].
11. Pēs qui ē duābus syllabis longīs [——] cōnstat dicitur _____ .
12. Qui cōnstat ex syllabā longā et brevī [—˘] dicitur pēs _____ .
13. Versus _____ cōnstat ex sex pedibus, quōrum quattuor sunt dactyli aut _____ , quintus _____ , sextus _____ aut trochaeus:
—˘˘|—˘˘|—˘˘|—˘˘|—˘˘|—˘
14. Versus ūnō pede brevior qui hexametrum sequitur _____ vocātur; utraque versūs pars cōnstat ē bīnīs pedibus et dīmidiō:
—˘˘|—˘˘|—||—˘˘|—˘˘|—
15. Versus ūndecim syllabārum _____ appellātur:
Sōlēs occidere et redire possunt
sō-lē-s[^]oc-ci-de-r[’]et-re-dī-re pos-sunt

Lēctiō grammatica

littera: cōnsonāns
vōcālis
diphthongus
syllaba: brevis [˘]
longa [—]

dēlē|re -ēv|is- -ēt|um

pēs: trochaeus [—˘]
dactylus [—˘˘]
spondēus [——]

versus: hexameter
pentameter
hendecasyllabus

16. Versūs quī sequuntur dīvidendī sunt in pedēs dactylōs et spondēos appositis notis:

Nil mihi dās vī vus, dī cis ‘post fāta da tūrum.’

Lauda t, amat, cantat nostrōs mea Rōma libellōs.

Cui lēgisse satis nōn est epigrammata centum,
nil illi satis est, Caediciāne, mali!

Exercitium 11

pariō -iunt

1. accendere, _____ isse, _____ um esse.
2. dēlēre, _____ isse, _____ um esse.
3. implicāre, _____ isse, _____ um esse.
4. laedere, _____ isse, _____ um esse.
5. parere, _____ isse, _____ um esse.
6. plaudere, _____ isse.
7. retinēre, re_____ isse, re_____ um esse.
8. sapere, _____ isse.
9. sedēre, _____ isse.

sapiō -iunt

CAPITVLVM TRICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prima (versūs 1–56)

Exercitium 1

appellātivum
cāsus
comparāre
coniūctiō
dēmōstrātivum
genus
gradus
inflectere
interiectiō
interrogātivum
ōratiō
persōnāle
positīvus
possessīvum
proprium
quālitās
relatīvum
sacerdōs

1. Partēs _____ sunt: nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, _____ [<> coniungere], praepositiō, _____ .
2. Cornēlius, Capua, Aetna sunt nōmina _____ , vir, oppidum, mōns nōmina _____ sunt.
3. _____ est vir quī – aut fēmina quae – diīs servit.
4. Adiectīva quae _____ [<> quālis] significant nōn modo dēclināri, sed etiam _____ possunt, ut celer, celerior, celerrimus
5. _____ comparatiōnis sunt: _____ , comparatīvus, superlatīvus.
6. _____ nōminum sunt masculīnum, fēminīnum, neutrum.
7. Nōminatīvus, accūsatīvus, genetīvus, cēt. sunt _____ nōminum.
8. Ego, tū, nōs, vōs sunt prōnōmina _____ .
9. Meus, tuus, suus, noster, vester prōnōmina _____ sunt.
10. Hic, iste, ille, ipse prōnōmina _____ sunt.
11. ...quī quae quod est prōnōmen _____ .
12. Quis? et uter? sunt prōnōmina _____ .
13. Difficile est prōnōmen hic haec hoc _____ [= dēclināre].

Lēctiō II

admīratiō
affectus
causālis
cōpulātivus
dēmere
disiūctīvus
explānare
īra
mentiōnem facere
modus

Lēctiō secunda (versūs 57–221)

Exercitum 2

1. _____ verbōrum sunt indicatīvus, coniūctīvus, imperatīvus, īfīnitīvus.
2. Loquor est _____ prima singulāris praesentis indicatīvī verbī dēpōnentis; sī -r _____ [<> additur], hoc verbum Latīnum nōn est.
3. Adverbium verbō adicitur et _____ [<> significāre] eius _____ [= plānum facit].
4. Et coniūctiō est _____ [<> cōpulāre], aut _____ [<> disiungere], quia _____ [<> causa].
5. Ab, cum, dē, ex, prae, prō, sine sunt _____ casūs ablātīvī.

6. In iungitur accūsātīvō _____ [= cum] ‘nōs in locum īre’ dīcimus.
 7. Cornēlius _____ Solōnis facit [= Solōnem memorat].
 8. Odium et amor sunt mentis _____ contrārii; _____ est affectus eius
 quī īrātus est, _____ eius quī admīrātur.
 9. Numerō plūrālī cāsibus datīvō et ablātīvō fōrmae _____ sunt.

persōna
praepositiō
quandō
significātiō
similis

Lēctiō grammatica (versūs 222–237)

Lēctiō grammatica

Exercitium 3

1. Nōmina dīviduntur in v _____, quārum genetīvus singulāris
 dēsinit in [1] -_____, [2] -_____, [3] -_____, [4] -_____, [5] -_____ .
 2. Dēclinā haec nōmina: via, annus, ūvum, leō, pars, opus, lacus, rēs!
 3. Verba in iv _____ dīviduntur, quārum īfīnitīvus (praes.
 āct.) dēsinit in [1] -_____, [2] -_____, [3] -_____, [4] -_____ .
 4. Dēclinā haec verba: laudō, claudō, audeō, audiō, nūntiō, rapiō!
 5. Adverbia, praepositiōnēs, coniūnctiōnēs, interiectiōnēs sunt partēs ūrā-
 tiōnis _____ [= quae nōn dēclīnantur]; sed multa adver-
 bia comparantur, ut celeriter, celer_____, celer_____.
 6. Vocābula quae idem significant _____ vocantur, ut fēmina et
 mulier, gladius et ēnsis, ūrāre et rogāre, fortasse et _____.
 7. Verba anōmala [= quae exemplīs nōn conveniunt]: dēmēre, _____ isse,
 _____ um esse; adicere, ad _____ isse, ad _____ um esse.

dēclinatiōnēs I–V

 coniugatiōnēs I–IV

 in-dēclinābilis -e

 synōnymum -ī n

 anōmalus -a -um
 ad-iciō -iciunt

INDEX GRAMMATICVS

A

- ab/ā 6.3; (quaerere/petere –) 32.3
- ablātīvus** 1.10; 5.4,10
 - (= ab/ex –) 6.6
 - (absolutus) 16.3,5; 23.8
 - (ad comp., ante/post) 16.9; 28.1
 - (comparatiōnis) 24.8
 - (instrūmenti) 6.9; 27.1
 - (post praep.) 1.10; 5.4,8
 - (pretiī) 8.10
 - (temporis) 13.10
- accūsātīvus** 3.2,6,10; 5.1,9
 - (= ad –) 6.6
 - (post praep.) 6.4
 - /ablātīvus (post in) 7.4
 - cum infinitivō 10.9; 11.5,6,8,10, 13; 17.9; 21.9
 - (temporis) 13.4
- āctīvum**/passīvum 6.7,8,11; 10.5; 17.5; 21.2
- adiectīvum** (dēcl. I/II) 1.4; 9.4; 12.13,18
 - (dēcl. III) 12.6,13,19
 - (comparatiō) 13.5,13; 19.1
- adverbium** (-ē,-iter) 18.7,15
 - (-nter) 30.1
 - (comparatiō) 18.8,9,16
 - (loci) 25.3
 - (numerale) 18.12
 - alter 14.1

B

- bonus melior optimus 19.1

C

- celer -eris -ere 26.1
- comparatiō** (adiectīvī) 13.5,13; 18.6; 19.1
 - (adverbii) 18.9,16
- comparātīvus** (adiectīvī) 2.7,14,20
 - (adverbii) 18.8,16
- coniugātiōnēs I–IV** 35.3
- coniūnctīvus** (praes.) 27.4,7,8,11
 - (imperf.) 28.4,7,11
 - (perf.) 32.4,7,12
 - (plūsquamperf.) 33.7,12
 - (post verba cūrandi+ut/nē) 27.4,7
 - (post ut/nē fināle) 28.8
 - (post ut cōnsecūtīvum) 29.4
 - (post cum) 29.7
 - (interrogat... num/-ne/qu- –) 29.8
 - (dubitātīvus) 29.1
 - (hortātīvus: -ēmus!-āmus!) 30.9
 - (irréalis) 33.8
 - (optātīvus) 32.9
 - (post verba timendī +nē) 32.10

D

- datīvus** 7.7,11
 - (possessīvus: esse) 12.1
 - (ad verba: pārēre...) 12.9; 34.7
 - (agentis, ad gerundīvum) 31.8
- dēclinātīo I** 9.9
 - II 9.10
 - III (m., f.) 9.1,5,11; 10.3; 12.2,5; (n.) 10.7; 11.1,12
 - IV (m., f.) 12.10,17; (n.) 21.5
 - V 13.6,12; 14.9

- dēponētīvus, verba** 16.4,12; 17.8;
 - (imp.) 24.4; 25.6,10; (perf.) 24.6;
 - (perf. part.) 26.7
- duo** -ae -o 2.9; 19.4

E

- er -ra -rum 11.4
- errimus (sup.) 18.6
- esse** 1.1; 15.1,7; 19.8; 20.5; 27.7; 28.7
- et/-que 2.4; et... et 7.6
- eus 22.1

F

- fēminīnum** 2.12
- ferre** 22.5
- fieri/facere** 18.4
- fore** 34.1
- futūrum** 20.2,5,11
 - /praeteritum 20.1
 - (part., inf.) 23.7,12
- futūrum perfectum** 30.5,8,12
 - /perfectum/plūsquamperf. 30.4

G

- genetīvus** 2.3,5,11,13
 - (numerus –) 2.7.8
 - (locatīvus) 6.6
 - (partitīvus) 12.8
 - (multum/paulum –) 16.8
 - /accūsātīvus (amor –, cupidus –) 25.8
- gerundīum** 26.4,10
- gerundīvum** 31.7,11
 - /gerundīum 33.4

H

- hic haec hoc** 7.8; 8.15

- hīc, hīnc, hūc** 25.3

I

- īdem eadem idem** 18.1
- ille -a -ud** 8.15
- illīc, illīnc, illūc** 25.3
- imperātīvus** (praes.) 4.8,11; 5.7,11; (dīc, dūc, fac, fer, ēs, es) 23.9
 - (verbī dēp.) 24.4; 25.6,10
 - (fut.) 33.10,13

- imperfectum** (ind.) 19.5,8,12;

- (coni.) 28.4,7,11
- /perfectum 21.13
- in (+ abl.) 1.10; 5.4; (+ acc./abl.) 7.4

- īnfīnitīvus** (praes.) 10.4,5,11

- (perf.) 21.9
- (fut.) 23.7,12

- is ea id 5.6; 8.12-14

L

- locatīvus** 6.6

M

- magnus** māior māximus 19.1
- malus** pēior pessimus 19.1

- masculīnum/fēminīnum** 2.12; 9.4,5

- memīnisse 34.4

- multī plūrēs plūrimī 19.1

- multō (+ comp., ante, post) 16.9

N

- nē (fināle) 28.8

- nē (timēre –) 32.10

- nē -eris! 32.7

- ne/num (...?) 1.7

- neque 23.4; n. ... n. 7.6

- neuter 14.1

- neutrūm** 2.12; 10.7; 11.12; 21.5

- nōlī -īte 20.8; 32.7

- nōlle (praes. ind.) 20.8

- nōminātīvus/accūsātīvus** 3.6,10

- nōvisse 34.4

- num/nōnne 8.5

- numerī** 4.1,2; 17.1,2; 28.1

- (ūnus, duo, trēs) 2.9; 19.4

- (primus... -ēsimus) 13.1; 28.1

- (singulī, bīnī...) 33.1

- (adv. semel... -īēs) 18.12

O

- ōdisse** 34.4

- optātīvus** (coni.) 32.9

P

- participīum** (praes.) 14.4,7,11;

- (perf.) 21.9,14; 26.7; (fut.) 23.7,12

- parvus minor minimus 19.1

- passīvum** 6.7,8,11; 17.5,12

- paulō (+ comp., ante, post) 16.9

- perfectum** (ind.) 21.1,2,6,10,14;

- 23.1; (inf.) 21.9; (coni.) 32.4,7,11

- (verbī dēp.) 24.6; 26.7

- /imperfectum 21.13

- persōnāe verbī** (āct.) 15.1,4,7,10;

- (pass.) 17.4,5,12

- plūsquāperfēctūm** (ind.) 24.5,7,

- 9; (coni.) 33.7,12

- posse (praes. ind.) 15.7

praepositiōnēs (+ abl.) 5.7; (+ acc.)

6.4; (+ abl./acc.: in) 7.4

praesēns (ind. āct.) 15.1,4,7,10;

(ind. pass.) 17.4,5,12;

(coni.) 27.4,7,8,11

- / **praeteritum** (imperf.) 13.9; 19.5

praeteritum (imperfectum)

19.5,8,12

prōnōmina 8.12-15

- (dēmōstrātiva: hic, ille) 7.8; 8.15

- (interrogātiva) 3.8,9; 8.12-14; 14.1

- (persōnālia) 15.1,7; 24.1

- (possessīva) 2.10; 4.5

- (reflexīva: sē, suus) 4.5; 7.3; 17.9;

24.1

- (relatīva) 3.7; 6.5; 8.12-14

- (is ea id) 5.6; 8.12-14

Q

quālis, quam, quantus 31.4

-que 2.4

qui quae quod 3.7; 6.5; 8.12-14

quia 3.5

quidam 31.1

quis/quī quae quid/quod 2.6; 3.8,9;

8.12-14

quisque 18.5

quot 2.9; 31.4

R

rēs reī (dēcl. v) 14.9

S

sē 7.3; 17.9; 24.1

sī, nisi + coni. 33.8

singulāris/plūrālis 1.4,5,11

- / - (verbī) 1.1; 5.3,7,11

superlātīvus (adiectīvī) 13.5,13; 18.6

- (adverbii) 18.9,16

supīnum 22.4,8

suus 4.5; 17.9

T

tālis, tam, tantus, tot... qu- 31.4

themata verbī 22.9; 23.1,13

U

trēs tria 2.9; 19.4

ūllus, neque ū. 23.4

umquam, neque u. 23.4

ūnus -a -um 2.9; 19.4

ut + coni. 27.4,7; 28.8; 29.4

uter, uterque 14.1

utinam + coni 32.9

V

velle (praes. ind.) 20.8

verba 3.3

verba anōmala 22.10; 23.13; 24.10;

25.11; 26.11; 27.12; 28.12; 29.11;

30.13; 31.12; 32.12; 33.15; 34.11;

35.3; (-ere -iō -iunt) 8.8; 15.10

verba dēpōtentia 16.4,12; 17.8;

(imp.) 24.4; 25.6,10; (perf.) 24.6;

(perf. part.) 26.7

vocātīvus 4.6,10; 19.9

